

”Jag är en av de få som blir lycklig ...”

- bibliotekariers attityder och förhållningssätt på fem folkbibliotek
till statens distributionsstödda titlar

JOAKIM GRANLUND
JONAS STÅL

HÖGSKOLAN I BORÅS
VETENSKAP FÖR PROFESSION

Svensk titel: ”Jag är en av de få som blir lycklig...” - bibliotekariers attityder och förhållningssätt på fem folkbibliotek till statens distributionsstödda titlar.

Engelsk titel: “I am one of the few that becomes happy...” – attitudes and standpoints amongst librarians at five public libraries towards literature with state supported distribution.

Författare: Joakim Granlund, Jonas Stål

Kollegium: Växjö universitet

Färdigställt: 2007

Handledare: Carl Klintborg

Abstract: The purpose of this master’s thesis is to study attitudes and standpoints among a few librarians towards literature with state supported distribution provided by the Swedish Arts Council. By qualitative interviews with librarians at five different public libraries, the thesis examines which attitudes that flourish concerning the titles, how the circular of books is treated, where the titles belong on the literature map and if the system is producing a standardisation of this literature and if the conception of quality is relevant. We also study how the librarians relate to intentions of the Swedish Art Council with the distributed titles and how they regard their availability.

Our theoretical framework is based on Hans Hertel’s model of five literary circulations and Theodor W. Adorno’s thesis about the cultural industry and the standardisation of culture. The theories were used to put the state supported titles and the system in a larger context. Our conclusion is that it is a complex question with mixed emotions among the involved librarians. The attitudes are both positive and negative, and the incorporation of the distributed titles in the libraries collection of literature depends on which attitude they take. The state supported distribution system is also losing some of its legitimacy because of a broader selection of literature. The interviewed librarians mean that the selection made by the Swedish Arts Council is taken both from popular and quality literature. The librarians ask for more guidance from the Swedish Arts Council, publishing houses and authors in their work with those titles.

Nyckelord: Distributionsstöd, Litteraturstöd, Folkbibliotek, Kulturrådet, Attityder, Bibliotekarier, Standardisering, Kvalitetslitteratur

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	5
1.1 Val av ämne	5
1.2 Problemformulering	6
1.3 Syfte och frågeställningar	6
1.4 Avgränsningar	6
1.5 Begrepp och definitioner	7
1.6 Disposition	7
2. HISTORIK	9
2.1 Bakgrund till litteraturstödet och distributionsstödet	9
3. TIDIGARE FORSKNING	12
4. TEORI	16
4.1 Hertel och de fem litterära kretsloppen	16
4.2 Adorno och kulturindustrin	18
4.3 Populär- vs. kvalitetslitteratur	20
4.4 Sammanfattning	21
5. METOD	22
5.1 Den kvalitativa intervjun	22
5.2 Intervjuernas praktiska utförande	23
5.3 Urvalsprinciper	24
6. RESULTAT	25
6.1 Presentation av respondenter och bibliotek	25
6.11 Bibliotek Alfa	25
6.12 Bibliotek Beta	25
6.13 Bibliotek Gamma	25
6.14 Bibliotek Delta	25
6.15 Bibliotek Epsilon	26
6.2 Arbetsgången och behandlingsprocessen	27
6.21 Alfa	27
6.22 Beta	28
6.23 Gamma	28
6.24 Delta	29
6.25 Epsilon	30
6.26 Sammanfattning	30
6.3 Förhållandet till de distributionsstödda titlarna och kvalitetsbegreppet	32
6.31 Alfa	32
6.32 Beta	33
6.33 Gamma	33
6.34 Delta	34
6.35 Epsilon	35
6.36 Sammanfattning	36

6.4 Syfte, ansvar och marknadsföring	38
6.41 Alfa	38
6.42 Beta	39
6.43 Gamma	39
6.44 Delta	40
6.45 Epsilon	40
6.46 Sammanfattning	41
6.5 Förändringar och förbättringar	44
6.51 Alfa	44
6.52 Beta	44
6.53 Gamma	45
6.54 Delta	45
6.55 Epsilon	45
6.56 Sammanfattning	46
7. ANALYS OCH DISKUSSION	48
8. DISKUSSION OCH SLUTSATSER	53
8.1 Förslag till vidare forskning	55
9. SAMMANFATTNING	56
KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	58
Otryckta källor	58
Tryckta källor	58
Elektroniska källor	59
BILAGA	61
Intervjuguide	61

1. Inledning

Fyra gånger per år tar Statens Kulturråd (Kulturrådet) beslut över vilka böcker som är berättigade till litteraturstöd. Sedan 1999 erhåller även de titlar som får litteraturstöd ett distributionsstöd vilket innebär att den bok som fått stöd skickas ut till samtliga kommunbibliotek. I varje utskick kan det vara upp till 200 böcker som distribueras. Böcker som för det enskilda biblioteket inte kostar något, förutom de personalkostnader som krävs för upppackning, katalogisering med mera, och som enligt Kulturrådet håller hög litterär kvalitet. Detta kan tyckas låta oproblemiskt och enbart vara en tjänst som kommer biblioteken till gagn. Verkligheten ser dock annorlunda ut och distributionsstödet är en komplex fråga som berör varje folkbibliotek i Sverige.¹ Detta är något som vi själva märkt av. Jonas fick under sin tid som biblioteksassistent arbeta med hanteringen av dessa titlar och märkte hur åsikterna om dem var många och varierande. Joakim har erfårit hur en enskild titel tas om hand av biblioteken då han författat en diktsamling som fått litteraturstöd. I praktiken borde den alltså finnas tillgänglig på landets folkbibliotek. Vid en snabb titt på www.bibliotek.se visar det sig att så inte alls är fallet. Den finns på ungefär 80 bibliotek av cirka 300 huvudbibliotek i landet.² Vi blev intresserade av hur det kommer sig att det ser ut så här, vilket förhållande har egentligen bibliotekarier på folkbibliotek till dessa titlar?

Det ideala tillvägagångssättet, för dessa titlar, vore att bibliotek och bibliotekarier aktivt arbetade för att förmedla dessa böcker till sina användare för att bredda läsningen av nytugiven litteratur. Men som det ser ut i dagsläget talar mycket för att det inte förhåller sig så på grund av flera anledningar. Till exempel så är bibliotekaryrket i ständig förändring och idag står inte boken lika självklart i centrum så som den gjort tidigare. I bibliotekets lokaler tar andra medier allt mer plats vilket i sin tur bör innebära att bibliotekariens roll också måste omstruktureras. Hur urvalet av media bestäms har även mer och mer närmats sig användarnas efterfrågan.³ Hur passar titlarna med stöd in i denna utveckling? Uppfattas titlarna som svårtillgängliga eller som en försändning med ny och intressant litteratur av ansvariga bibliotekarier? Finns tiden, platsen och engagemanget för att ta hand om dem eller går det att se ett motstånd mot dessa av Kulturrådet kvalitetsbestämda böcker? Uppfattar bibliotekarierna kvalitet så som Kulturrådet gör det?

Vilken behandling och tillgänglighet en stödd titel till slut får på ett bibliotek tror vi till stor del handlar om vilken attityd den bemöts av från ansvarig bibliotekarie.

1.1 Val av ämne

Efter läsning av rapporten *Bästsäljare och hyllvärmare - Bestånd och utlåning av boktitlar med litteraturstöd 1998-2000* (2002) samt utifrån egna erfarenheter fick vi uppslaget till denna uppsats. Rapporten visar, i en intervjubilaga, att biblioteken i överlag hade en mindre positiv syn på dessa böcker. Antingen handlade det om att böckerna var för smala eller så kunde det vara att kommersiellt gångbara författare som Henning Mankell eller Elsie Johansson fått stöd. Det kunde vara att biblioteken inte hade tid att ge böckerna den

¹ *Bästsäljare och hyllvärmare - Bestånd och utlåning av boktitlar med litteraturstöd 1998-2000* (2002). Rapport från Statens kulturråd 2002:2

² Biblioteksföreningen (2007)

http://www.biblioteksforeningen.org/organisation/dokument/pdf/Fakta_bibliotek_8.pdf [2007-10-25]

³ Se till exempel Eklund, Anna (2004). Populärlitteratur eller populär litteratur – fem svenska folkbiblioteks syn på populärlitteratur. Borås: Magisteruppsats

behandling som krävdes för att den skulle nå sin låntagare. Detta gjorde oss nyfikna då stödet har samma utformning än idag.

1.2 Problemformulering

Vår problemformulering lyder: vilka synsätt och ståndpunkter kan förekomma bland bibliotekarier beträffande distributionsstödet titlar?

1.3 Syfte och frågeställningar

Distributionsstödet och den litteratur det innefattar är ett omdiskuterat ämne, så väl bland bibliotekarier på folkbiblioteken som i media. Stödet öppnar för funderingar kring klassiska begreppspar som högt och lågt inom litteraturen, statlig och kommunal nivå inom den kulturella infrastrukturen samt folkbildning eller användarstyrt medieinköp. Med detta är det inte sagt att de behöver gå i konflikt med varandra, men de sammanfaller latent med fenomenet. Att stödet existerat i snart ett decennium har inte fått debatten att tystna. I vår uppsats närmar vi oss hur några bibliotekariers attityder kring stödet ser ut. Uppsatsens övergripande syfte är att undersöka vilka attityder bibliotekarier har gentemot de titlar som Kulturrådet förmedlar i och med distributionsstödet.

Våra frågeställningar lyder:

- Vilka attityder existerar hos bibliotekarier kring de distributionsstödda titlarna?
- Hur påverkar attityderna behandlingen av och arbetet med titlarna?
- Var på den litterära kartan upplevs titlarna höra hemma, existerar det en standardisering i och med utskicken och är kvalitetsbegreppet relevant?
- Hur förhåller sig bibliotekarierna till Kulturrådets intentioner om titlarnas tillgänglighet?

1.4 Avgränsningar

Uppsatsen begränsar sig till att studera subjektiva attityder och förhållningssätt och gör inte anspråk på att ge en helhetsbild av yrkeskårens attityder. Vårt empiriska material består av kvalitativa intervjuer med bibliotekarier som har skön- och facklitteratur som främsta inriktning i sitt dagliga arbete. De attityder och åsikter som kommer att presenteras gäller den vuxenlitteratur som tilldelas biblioteken genom distributionsstödet.

Uppsatsen avgränsar sig till att se på den svenska modellen av distributionsstöd och de titlar det berör. Det hindrar oss dock inte från att blicka utåt och använda oss av arbeten som berör den norska motsvarigheten; innkjøpsordningane. Avgränsningar inom teoriavsnittet innebär att vi medvetet valt att ta upp delar av större teoribyggen som kan berika uppsatsens syfte.

1.5 Begrepp och definitioner

Inköpsordningen: är den norska motsvarigheten till litteratur- och distributionsstöd.

Kulturindustri: åsyftar på Theodor W Adornos teoretiska begrepp. Kulturindustrin är den standardisering och massproducering av kulturvaran som sker i en kapitalistisk ekonomi. Konsten förlorar sin autenticitet och autonoma position i samhället i och med kulturindustrin, den blir enbart en vara bland andra varor.

Kulturrådsbok: detta innebär böcker som fått litteratur- och distributionsstöd vilket är en term florerande på bibliotek, som kan ses både positivt och negativt. Termens inneboende motsättningar har lett till att vi inte använder den mer än i återgivande syfte. Istället används definitioner som distributionsstödda samt litteraturstödda titlar/böcker i uppsatsen.

Kvalitetslitteratur: har tidigare varit populärlitteraturens motsats och har förknippats med högborgerliga stilideal. Idag är begreppet mer flytande och saknar egentligen en fast innebörd. I uppsatsen åsyftar vi till Kulturrådets definition av kvalitet vilket är den litteratur som är originell i stil och berättarteknik, är nyskapande samt nytänkande.⁴

Populärlitteratur: är en mycket omdiskuterad term som definierar litteratur som antingen har en lägre kvalitetsnivå (brist på originalitet) eller som säljs i stora upplagor, en kombination av de båda är givetvis också möjlig. Begreppet är en försköning av äldre mer nedvärderande termer som masslitteratur, trivallitteratur osv. I uppsatsen läggs ingen särskild värdering i begreppet utan används så som diskussionen tillåter.

Standardisering: innebär i uppsatsen en kulturell likriktning inom konstformerna, här med betoning på litteraturen. Standardiseringstanken leds tillbaka till Adornos idé om kulturindustrin som för det enskilda konstverket innebär att det avsäger sin autonomi och enbart är vara. Standardiseringen av verken sker genom kulturindustrins monopol på distributionsteknik, och skapar en kultur ovanifrån.

Statens Kulturråd: har som uppgift att verkliggöra statens kulturpolitiska mål. Nämns även som enbart Kulturrådet i uppsatsen.

1.6 Disposition

I kapitel ett finner vi inledningen, syfte, problemformulering och frågeställningar, samt avgränsningar och begrepp. I kapitel två presenteras bakgrunden till litteratur- och distributionsstödet. Kapitel tre ägnas åt att lyfta fram den tidigare forskning som gjorts inom de områden vi använder oss av i uppsatsen. I kapitel fyra förs en diskussion kring den metod som valts för uppsatsen, tillvägagångssätt och hur kontakten tagits med respondenter för undersökningen. I kapitel fem presenteras de teorier som har använts. Det är Hans Hertel och de fem kretsloppen, Theodore Adorno och hans idé om kulturindustrin och standardisering, och slutligen begreppen populär- och kvalitetslitteratur utifrån Magnus Persson. Uppsatsens sjätte kapitel ägnas åt en kort presentation av respektive bibliotek. Sedan följer en genomgång av de resultat vi fått fram ur våra intervjuer, denna del är uppdelad i fyra olika teman:

⁴ Statens Kulturråd (2007).

http://www.kulturradet.se/upload/kr/bidragsinformation/littstod_info_sokande_2007.pdf [2007-12-14]

Arbetsgången och behandlingsprocessen, Förhållandet till de distributionsstödda titlarna och kvalitetsbegreppet, Syfte, ansvar och marknadsföring och till sist Förändringar och förbättringar. Varje bibliotek har varsin resultatdel och efter varje så finns det en sammanfattning av resultatet. I kapitel sju genomförs en analys där resultatet kopplas till den tidigare forskningen samt de teoretiska utgångspunkterna utifrån syfte och frågeställningar. I kapitel åtta förs en avslutande diskussion och kapitel nio innehåller förslag på vidare forskning. Slutligen i kapitel tio sammanfattas uppsatsen.

2. Historik

Sedan litteraturstödets tillkomst 1975 har det genomgått vissa förändringar som har kommit att spela en betydande roll för landets folkbibliotek. I avsnittet som följer går vi tillbaka i tiden och ser på vilka grunder stödet tog form. Vi följer sedan hur stödet reformerats fram till dags dato. För att kunna svara på våra frågeställningar behövs en bakgrundsbeskrivning över hur stöden är uppbyggda och vad de rent konkret resulterar i.

2.1 Bakgrund till litteraturstödet- och distributionsstödet

Grunden till detta utgivningsstöd lades fram i 1968 års litteraturutredning. En försämrad ställning för en rad aktörer på bokmarknaden var något som var tvunget att åtgärdas. Dels ökade förlagens kostnader, bokpriserna steg och antalet debutanter tappade mark. Detta skulle även betyda en försvagad utgivning av litteratur rent kvalitetsmässigt. Stödet innebar att möjligheten att få ut något mer udda böcker ökade.⁵ Vad man främst ville uppnå med ett statligt stöd var att underlätta för den smalare litteratur som hade svårare att hävda sig på den kommersiella marknaden. Kerstin Aronsson menar i sin rapport *Rör inte ett vinnande koncept* (2002) att ett sådant stöd var nödvändigt för en bred och varierande bokutgivning.⁶ 1975 togs det slutgiltiga beslutet om utgivningsstödet, vilket innebar att enskilda titlar kom att få ett efterhandsstöd (vilket innebär att man söker stöd när boken kommit ut).⁷ Detta för att så långt som möjligt förhindra en statlig inblandning i själva utgivningen. Det som premierades var den svenska skönlitteraturen men även klassisk litteratur, där stödet kunde vara ett produktionsstöd i förhand, och facklig sådan kom att ingå i denna satsning.⁸

Kulturrådet, som är den statliga instans som fördelar detta stöd, hade år 2007 ca 38 miljoner kronor till utgivning och distribution av skönlitteratur. Det är förlagen själva som ansöker om stöd för sina förlagda böcker och ca 40 % av ansökningarna beviljas.⁹ För Kulturrådets räkning finns ett antal arbetsgrupper som är de som tar beslut i de olika bidragsområdena. Medlemmarna i dessa grupper är tillsatta av Kulturrådets styrelse och de bär alla en sakkunnighet som ses som väsentlig. De arbetsgrupper som tar beslut angående skönlitteratur består av författare, kritiker, bibliotekarier och översättare.¹⁰

Stödet är utformat så att det gynnar produktionen, förlagen har heller ingen skyldighet att redovisa sina produktionskostnader till Kulturrådet. Detta är intressant i dessa tider då själva produktionsbiten är mer tillgänglig än någonsin tidigare. Både nya förlag och tryckerier träder ideligen in på marknaden vilket innebär en prispress av den slutgiltiga produkten. Detta i sin tur kan hjälpa de mindre förlagen med de större kostnaderna med t ex distribution och

⁵ *Boken i tiden betänkande från utredningen om boken och kulturtidskriften* (1997). Stockholm, Fritzes. (Statens offentliga utredningar (SOU), 1997:141), s. 156.

⁶ Aronsson, Kerstin, *Rör inte ett vinnande koncept! Det statliga litteraturstödet – underlag till en omvärldsanalys mars 2002*. (2002) s. 3.

⁷ Statens Kulturråd (2007). http://www.kulturradet.se/templates/KR_Page.aspx?id=1822&epslanguage=SV [2007-11-16]

⁸ *Boken i tiden betänkande från utredningen om boken och kulturtidskriften* (1997). Stockholm, Fritzes. (Statens offentliga utredningar (SOU), 1997:141), s. 156ff.

⁹ Statens Kulturråd (2007). http://www.kulturradet.se/upload/kr/bidragsinformation/littstod_info_sokande_2007.pdf [2007-11-16]

¹⁰ Statens Kulturråd (2007). http://www.kulturradet.se/templates/KR_Page.aspx?id=1029&epslanguage=SV [2007-11-16]

marknadsföring. Sedan införandet av litteraturstödet har många förlag kommit in på bokmarknaden och en betydande del av litteraturen som får stöd är utgiven av dessa mindre förlag.¹¹ Men hur skulle stödet utvecklas för att kunna nå ut med böckerna till en större publik?

Redan i *Boken i tiden* diskuterades hur ett utvidgat stöd skulle kunna se ut och i en regeringsproposition den 5 mars 1998 presenterade den dåvarande regeringen hur förändringen av utgivningsstödet skulle se ut. Det mest centrala var att stödet i fortsättningen även skulle komma att inbegripa distribution av titlar till bokhandeln och till huvudbiblioteken i landets kommuner.¹² Som ett komplement till dessa böcker fanns även förslaget på att ytterligare information skulle medfölja utskicken. Det skulle vara en slags katalog med information om böckerna, recensioner och författarporträtt. Något som talade emot detta var diskussionen som då fanns angående de titlar av ”god kvalitet” som ej erhållit litteraturstöd. Skulle de böcker som nu fått stöd även premieras med ytterligare marknadsföring?¹³

Synpunkterna var många kring detta förslag om att distribuera de litteraturstödda böckerna till biblioteken. Ur *Remissvar på Boken i tiden* går det att ta del av en rad åsikter och funderingar kring hur detta skulle fungera i praktiken. I det stora hela ses förslaget med positiva ögon. Sveriges Allmänna Biblioteksförening stod positiva till att länsbiblioteken skulle ta emot titlarna och sedan fritt kunde föra ut böckerna i respektive kommun. Viktigt var att se till länets särskilda behov.¹⁴ Även länsbiblioteken har sina funderingar till hur detta skulle fungera på bästa sätt. En återkommande åsikt var personalfrågan. Det fanns en viss skepsis kring hur man med sin befintliga personal skulle hinna ta hand om dessa utskick.

Kulturrådet ställde sig positiva till distributionsstödet. De menade att detta skulle komma att vara ett positivt tillskott för landets mindre bibliotek som vid inköp kanske måste välja bort de något smalare titlar som ingår i litteraturstödet. Samtidigt som de påpekade det viktiga i att detta inte skulle komma att påverka de kommunala bokanslagen. Utredningen lade även fram en fundering som flera andra delade, nämligen att det var viktigt att inse att de titlar som erhöll distributionsstöd skulle komma att bli extra gynnade jämfört med de titlar som inte fick något stöd. En extra marknadsföringskatalog skulle, enligt Kulturrådet, öka på denna klyfta ytterligare. Därför var det viktigt att inte glömma bort vad som händer med den ”kvalitetslitteratur som av olika skäl inte erhållit litteraturstöd”. Kulturrådet ansåg även att det gäller att vara lyhörd inför denna typ av distribution. ”d.v.s. att stödet inte med automatik innebär att alla kommunbibliotek erhåller ett stöd av varje stödd titel”.¹⁵

Detta distributionsstöd trädde i kraft 1999 och den senaste siffran visar att varje titel distribueras i 292 exemplar.¹⁶ På Kulturrådets hemsida står att läsa att det primära syftet med detta utökade stöd är att med bibliotekens hjälp erbjuda den enskilde medborgaren samma

¹¹ *Boken i tiden betänkande från utredningen om boken och kulturtidskriften* (1997). Stockholm, Fritzes. (Statens offentliga utredningar (SOU), 1997:141), s. 157ff.

¹² *Litteraturen och läsandet* (1998). Stockholm: Regeringskansliet. (Regeringens proposition 1997/98:86).

¹³ *Ibid*, s. 277 ff.

¹⁴ *Remissvar på Boken i Tiden (SOU 1997:141): Betänkande från Utredningen om Boken och kulturtidskriften* (1998). Stockholm: Fritzes, Kulturdep., Regeringskansliet. (DS: departementsserien, 1998:18), s. 25.

¹⁵ *Ibid*, s. 30.

¹⁶ Statens Kulturråd (2007). http://www.kulturradet.se/templates/KR_Page.aspx?id=1822&epslanguage=SV [2007-11-17]

tillgång till litteratur av kvalitativt högt värde.¹⁷ Vilket i sin tur innebär att biblioteken och bibliotekarierna får en betydande roll för hur dessa titlar ska nå ut till sina läsare.

I nästa kapitel tar vi upp den forskning som tidigare gjorts, framförallt om distributionsstödet och bibliotekariers förhållande till statlig stödd litteratur.

¹⁷ Statens Kulturråd (2007). http://www.kulturradet.se/templates/KR_Page.aspx?id=1703&epslanguage=SV
[2007-11-17]

3. Tidigare forskning

I detta kapitel presenteras tidigare forskning. De arbeten som här läggs fram behandlar bland annat förhållningssätt och arbetsmetoder på folkbibliotek gentemot den litteratur som tilldelats stöd. För att få en vidare insikt i bibliotekarien och bibliotekens förhållande till stödet har vi även med litteratur som berör den norska motsvarigheten till Sveriges litteratur- och distributionsstöd; innkjøpsordningane. Till sist presenteras en magisteruppsats om populärlitteratur. Systematiseringen av presenterade arbeten är upplagd efter deras relevans.

I Kulturrådets egen rapport *Bästsäljare och hyllvärmare - Bestånd och utlåning av boktitlar med litteraturstöd 1998-2000* (2002)¹⁸ undersöks om litteratur- samt distributionsstödet innebär att titlarna i fråga finns tillgängliga i de svenska folkbibliotekens bestånd. Det jämförs sedan med hur situationen såg ut innan distributionsstödet infördes. Rapporten tar även upp utlåningen av dessa titlar och det praktiska arbetet av och kring stödet och närmar sig även genom intervjuer folkbiblioteken och dess ansvariga bibliotekariers attityder.

Undersökningens resultat visar på att mottagandet av kulturrådsutskicken ser olika ut på olika bibliotek och att böckernas införlivande i bibliotekens bestånd påverkas av detta. Ungefär 80 procent av de litteraturstödda titlarna gick att finna i bibliotekens bestånd, med en differens ner till 50 procent för utskicken 1999.¹⁹ Men distributionsstödet har ändå lett till att beståndet av litteraturstödda böcker har ökat på landets folkbibliotek, särskilt gynnat av stödet är poesin.²⁰ Det innebär dock inte att titlarna per automatik nyttjas av bibliotekens användare, utan här ligger ett av stödets paradoxala effekter. För vad Kulturrådets rapport visar på är att biblioteken istället fått ett större antal så kallade hyllvärmare, alltså böcker som inte lånas ut alls eller väldigt sällan. Det framkommer att problemet med hyllvärmare är allra störst bland den lyrik som fått stöd. Slutsatsen som dras är att biblioteken får ett bredare urval av kvalitetslitteratur som de inte hade köpt självmant, samtidigt som dessa lånas ut mindre än de titlar som man köper in själv på biblioteken.²¹

I rapporten intervjuas bibliotekarierna från tio olika bibliotek angående distributionsstödet och här framkommer mer eller mindre personliga önskemål och attityder. Just här finner vi rapportens faktiska relevans för vårt arbete då många av de frågor som ställs och svar som ges angående stödet kan relateras till vår forskning. Att rapporten är skriven strax efter stödets införande ger oss möjligheten att jämföra och se huruvida attityderna är de samma än idag, även om rapporten i fråga inte har frågan om attityder i huvudsakligt fokus. Men det är av intresse för vårt arbete att se om en förändring tagit form genom årens lopp utifrån det som ändå framkommer?

Böckerna upplevs ibland som för smala, mer information önskas om titlarna samt en central hantering i själva iordningsställandet av böckerna. Stödet mottas både positivt och negativt på biblioteken, det existerar en öppen kluvenhet. Dock tycks fokuseringen ligga på effekter av stödet som innebär överbelastning och extra utgifter. I rapporten nämns även två olika projekt för att aktivt arbeta med att föra ut den stödda litteraturen till nya läsare. I Norrbotten gjordes ett försök att med två författare, sju kommunbibliotek och fyra gymnasieskolor öka utlån och läsning av stödd litteratur. I Örebro gjordes en annan satsning, där de distributionsstödda titlarna användes för bokprat och genom bokpresentationer för vuxna. De lokala biblioteken

¹⁸ *Bästsäljare och hyllvärmare - Bestånd och utlåning av boktitlar med litteraturstöd 1998-2000* (2002). Rapport från Statens kulturråd 2002:2

¹⁹ Ibid, s. 24.

²⁰ Ibid., s. 38f.

²¹ Ibid., s. 44.

och de anställda bibliotekarierna sammanträffades och samtalade om dessa böcker för att inspirera varandra. Ekonomiska resurser kan sägas fälla de två projekten, vilket tyder på att det behövs mer pengar och personal för att kunna arbeta aktivt med titlarna på detta viset.

I Gunnel Maiwald och Annette Petterssons magisteruppsats *Biblioteken och litteraturstödet: Utlån och attityder på tre folkbibliotek* (1998) undersöks om folkbiblioteken är den länk som kulturpolitiken förutsätter med litteraturstödet mellan kvalitetslitteratur och det svenska folket. Är biblioteken aktiva aktörer och vill de ha denna roll, frågar sig Maiwald och Pettersson. Viktigt att påpeka är att deras undersökning gjordes innan distributionsstödet trätt i kraft. Genom att använda kvantitativ metod för att undersöka utlån av skönlitterära titlar klassade som Hc med och utan litteraturstöd under en viss tidsintervall plus kvalitativa intervjuer med berörda bibliotekarierna nås ett svar på de ställda frågorna. Det är en ambitiös uppgift författarna åtagit sig som utmynnar i ett arbete med många förtjänster.

Den kvantitativa undersökningen visar på att det inte finns någon signifikant skillnad att tala om i utlåningsstatistiken, vilket går stick i stäv med författarnas förförståelse om att de icke-litteraturstödda titlarna var de mest utlånade.²² Intressant för vårt arbete är den delen av uppsatsen som genom kvalitativa intervjuer med bibliotekarierna närmar sig deras förhållningssätt till de litteraturstödda titlarna samt statens kulturpolitiska intentioner. Maiwald och Pettersson redovisar ett resultat som visar på att bibliotekarierna har liten eller ingen vetskap om vilka titlar som fått stöd och att det finns en stark misstro mot att ett beviljat litteraturstöd automatiskt skulle innebära en garanti för god kvalitetslitteratur.²³ De tillfrågade bibliotekarierna är också negativt inställda till att litteraturstödda titlar ska distribueras gratis till biblioteken, alltså dagens distributionsstöd som då bara var ett förslag.²⁴ Bibliotekarierna i studien tycks vara mån om sin egen yrkeskompetens och ser sig själva kapabla att lyfta fram vad som är kvalitetslitteratur. Utifrån denna syn drar författarna konsekvensen att ingen är speciellt intresserad av att specifikt marknadsföra dessa titlar.

Slutsatsen som dras i Maiwald och Petterssons uppsats är att de kulturpolitiska målen som utarbetats av staten stämmer väl överens med bibliotekens målsättning där ”båda värnar om det de anser vara kvalitetslitteratur. [Men] biblioteken accepterar därmed inte att staten genom [de litteraturstödda] titlarna försöker diktera vad som är god kvalitet.”²⁵ Precis som med Kulturrådets rapport är uppsatsen av intresse då den delvis behandlar bibliotekariernas attityder till litteraturstödet. Här finner vi även åsikter som presenteras precis innan införandet av distributionsstödet.

Under vårt arbetes slutskede dök en magisteruppsats i biblioteks- och informationsvetenskap upp vid namn *Det blir liksom öststat va! – om litteraturstödda titlar, förvärv och förmedling av skönlitteratur på 5 folkbibliotek* (2007) av Maria Jonasson. Uppsatsen fokuserar på förmedling, inköp och policys av och kring skönlitteratur. Jonasson frågar sig hur kvalitets- och förmedlingsdiskussionen ser ut i inköpsprocessen, hur ser bibliotekarierna på dessa inköp och om de litteraturstödda titlarna påverkar bibliotekens inköp. Resultatet som presenteras visar på att biblioteken börjar förlora sin roll som förmedlare och där en utveckling tycks

²² Maiwald, Gunnel & Pettersson, Annette (1998). *Biblioteken och litteraturstödet: Utlån och attityder på tre folkbibliotek*, Borås, Magisteruppsats, s. 50.

²³ Ibid, s. 60.

²⁴ Ibid, s. 67.

²⁵ Ibid, s. 67f.

skönjbar mot att bibliotekens nya roll är expeditörer av det som efterfrågas.²⁶ Jonassons undersökning visar att förhållandet mellan litteratur-/distributionsstödet och bibliotekarierna är klivet. Författaren diskuterar i sin analys om det inte vore det bästa ifall biblioteken blev tilldelade en summa för egna inköp istället för dagens förhållande då små bibliotek körs över och det skapar en vi-mot-dom-känsla. Då uppsatsen publicerats i slutskedet av vårt eget arbete för vi ingen djupare diskussion kring den. Dock är den väl värd att ha i åtanke under läsningen.

I Norge har det existerat ett statligt litteraturstöd med gratis distribution till biblioteken sedan 1965. För uppsatsens vitalitet är det av godo att belysa sakernas tillstånd utifrån, med andra erfarenheter, synsätt och förhållningar. Vi använder oss här av två rapporter samt en doktorsavhandling. Det norska Kulturrådet står bakom de två rapporterna som behandlar det stödsystem som i Norge benämns innkjøpsordningane, framledes i uppsatsen nämnt som inköpsordningen. Geir Vestheim, professor i biblioteks- och informationsvetenskap, står bakom den ena rapporten med titeln *Ni liv – om legitimitet og overlevingsevne i innkjøpsordningane for ny norsk skjønnlitteratur* (2001). Den andra rapporten är *Den edle hensikt – helliger den midlene?* (2001) av författaren Halfdan W. Freihow. Rapporterna är relevanta i den bemärkelsen att de behandlar norska biblioteks och bibliotekariers förhållningssätt till inköpsordningen. Det gör framförallt Vestheims rapport, medan Freihow kan sägas beröra det kvantitativt utifrån tabeller och siffror.

Under de första 35 åren resulterade inköpsordningen i 10 000 distribuerade titlar i 10,6 miljoner exemplar till norska bibliotek.²⁷ I praktiken fungerar stödet så att staten köper in per automatik ett bestämt antal (ca.1000 exemplar) av ny norsk skönlitteratur och via selektiv väg, alltså ej automatiskt utan ett urval görs av Norsk Kulturråd, till exempel facklitteratur och översatt skönlitteratur som sedan gratis skickas ut till folk- och skolbibliotek i landet. Precis som i Sverige värderas titlarna av sakkunniga på Norsk Kulturråd. För ny norsk skönlitteratur sker detta i efterhand, om inte bokförlaget köpt sig en förhandsvärdering, vilket kan innebära att förlag måste betala tillbaka en del av bidragssumman retroaktivt då värderingskraven inte varit uppfyllda. Utskickerna av inköpsordningen sker sex gånger per år.

Freihows rapport utreder om stödet uppfyller dess litteraturpolitiska intentioner, att stödja ny norsk litteratur. Slutsatsen som dras är att målet helgar medlen med påpekan att stödet måste modifieras för att bli än mer effektivt.²⁸ Alltjämnt sedan begynnelsen av inköpsordningen har den nya norska litteraturen legat i fokus, Freihow önskar ett vidare perspektiv som innefattar andra genrer än de nu existerande (prosa, lyrik och dramatik). Kvaliteten finns nu i nya former, anser Freihow, samt att större medel ska ges till översatt litteratur. I förbigången framkommer också att norska bibliotekarier upplever att utskicken kommer något sent, titlar hinner bli inaktuella, alltså måste hanteringen finna en smidigare form.

I Vestheims rapport behandlas bibliotekens förhållande till inköpsordningen mer specifikt. Utifrån problemställningen om vilken legitimitet det norska stödet har som litteraturpolitiskt system utreder rapporten olika aktörers intressen, arbetsprocedurer och organisering kring inköpsordningen.²⁹ Vestheim visar på att biblioteken är en stöttesten i organiseringen och

²⁶ Jonasson, Maria (2007) *Det blir liksom öststat va! ? Om litteraturstödda titlar, förvärv och förmedling av skönlitteratur på 5 folkbibliotek*. Borås: Magisteruppsats, s.37

²⁷ Freihow, Halfdan W. (2001) *Den edle hensikt – helliger den midlene?*. Oslo: Norsk Kulturråd, s.5

²⁸ Ibid, s.150

²⁹ Vestheim, Geir (2001) *Ni liv: om legitimitet og overlevingsevne i innkjøpsordningane for ny norsk skjønnlitteratur*. Oslo: Norsk Kulturråd, s.10

förmedlingen av de stödda titlarna. Utan bibliotekens medverkan skulle mycket av den demokratiska legitimiteten försvinna för inköpsordningen.³⁰ I Norge måste biblioteken införliva varje stödd titel som erhålls och ha dem i sitt bestånd minst fem år, vid gallring måste böckerna skänkas till andra institutioner eller säljas vidare. Ett bibliotek kan ifrånsäga sig enskilda utskick från inköpsordningen då kommunen tagit ett politiskt beslut att så är görligt.³¹ Enligt Vestheims resultat har inköpsordningen hög legitimitet även från bibliotekarierna, den existerande kritiken är konstruktiv. Förslag från bibliotekshåll är till exempel mer resurser till information och förmedling samt snabbare hantering för att så snabbt som möjligt nå ut till läsarna.³²

I det stora hela visar de två rapporterna på ett positivt förhållande mellan inköpsordningen och bibliotekarie/bibliotek. Det är av intresse att se vilka paralleller vi kan dra till dessa utredningar utifrån ett svenskt perspektiv och till de resultat som framledes redovisas i analysen.

Liknande resultat framkommer även i Jofrid Karner Smidts doktorsavhandling *Mellom elite og publikum* (2002) som forskar om litterär smak och litterär förmedling bland norska folkbibliotekarier. Där presenteras en intressant tabell om bibliotekariernas åsikter och förhållande till inköpsordningen. Tabellen berör de frågor som vi söker svar på i vårt arbete och visar att 18% av de tillfrågade tycker att inköpsordningen fyller biblioteken med likgiltig litteratur, medan 65% anser att bibliotekens utbud skulle bli bristfälligt förutan. Endast 37% tror att de stödda titlarna bidrar till att få den norska befolkningen intresserad av ny norsk skönlitteratur, vilket kan ses i samklang med att hela 53% tror att den skönlitterära samlingen på biblioteken skulle bli mer publikvänlig om medlen från inköpsordningen gick till egna inköp.³³

Kvalitetslitteratur är ett begrepp som ofta dyker upp då litteratur- och distributionsstödet diskuteras och utreds. Anna Eklund undersöker hur bibliotekarier på svenska folkbibliotek talar om och definierar begreppet populärlitteratur i sin magisteruppsats *Populärlitteratur eller populär litteratur – fem svenska folkbiblioteks syn på populärlitteratur* (2004). Utifrån intervjuer med bibliotekarier drar hon slutsatsen att den definition som mestadels representeras på biblioteken är att populärlitteratur ses som litteratur med stor efterfrågan, stort utlåningsantal samt att det ofta betraktas som färskvara. De tillfrågade bibliotekarierna har upplevt det problematiskt att ge en precis definition av begreppet. Ekelund visar på att populärlitteraturbegreppet är i förändring och inte har några fasta gränser där olika genrer samlas under samma flyktiga begrepp.³⁴ Intressant för vår uppsats i Ekelunds text är passagera som berör populärlitteraturens motsats kvalitetslitteratur. Sveriges bibliotek tycks i och med ett mer marknadsanpassat tänkande och planerande av sitt bestånd omdefinierat kvalitetsbegreppet, menar Ekelund. Det traditionella kvalitetsbegreppet har fått stå åt sidan för ett mer användarbaserat och individuellt kvalitetstänkande, dvs att läsaren själv definierar vad som är kvalitet. Hur ser då våra respondenter på det statliga utskicken som så att säga kommer från ovan och talar om vad som är god kvalitet?

³⁰ Ibid, s.70

³¹ Ibid, s.75

³² Ibid, s.85

³³ Smidt, Jofrid Karner (2002) *Mellom elite og publikum : litteraer smak og litteraturformidling blant bibliotekarer i norske folkebibliotek*. Oslo: Det historisk-filosofiske fakultet, s.129

³⁴ Eklund, Anna (2004). *Populärlitteratur eller populär litteratur – fem svenska folkbiblioteks syn på populärlitteratur*. Borås: Magisteruppsats, s. 76.

4. Teori

I kapitlet som följer presenterar vi de teorier som vi valt att använda för vår uppsats. Det är Hans Hertels idé om *litteraturens fem kretslopp* och Theodor W Adornos arbeten kring *kulturindustrin*. De två teorierna kan på vissa plan sammanföras för att främja en teoretisk utgångspunkt till vårt studerade problem. I stora drag kan sägas att Hertels modell ger ett verktyg att analysera de distributionsstödda titlarnas placering på den litterära kartan och med hjälp av Adorno kan vi titta närmare på om stödet producerar en litterär standardisering i och med utskicken. Uttalanden och praktiska förhållanden från de intervjuade bibliotekarierna ses sedan över utifrån dessa förhållanden i analysen.

Gemensamt för de två teorierna är att de båda ingår i det som går under benämningen litteratursociologi. Litteratursociologin kan i enkla drag sägas handla om att se litteraturen utöver själva texten, dess sociala anknytning och kontextskapande. Litteraturen i sig är ett system och en institution i samhället, den litteratursociologiska forskningen tar sig an att utröna förhållanden mellan litteratur och samhälle. Det är i huvudsak vad uppsatsen arbetar med, då fokus ligger på det litterära verket inneslutet i ett statligt system, samt hur litteraturen samt distributionssystemet tas emot av en specifik social grupp.

Det är även nödvändigt att se närmare på vad som menas med populärlitteratur respektive kvalitetslitteratur när man undersöker distributionsstödet då begreppen är så starkt knutna till det. I detta avsnitt redovisas Magnus Persson idéer om vad populär- och kvalitetslitteratur innebär.

4.1 Hertel och de fem litterära kretsloppen

Hans Hertel, professor i nordisk litteratur vid Köpenhamns universitet, har utgivit en rad böcker i litteraturhistoria samt forskat i bokmarknadshistoria. Det är det sistnämnda forskningsfältet som är intressant i detta sammanhang. I *Boken i mediesymbiosens tid* (1997)³⁵ presenteras en modell om litteraturens fem kretslopp, som vi här kommer redovisa kärndragen ur. Modellen är en vidareutveckling av den franska litteraturprofessorn Robert Escarpits teori om två litterära kretslopp.³⁶

Med litteraturens fem kretslopp vill Hertel visa på

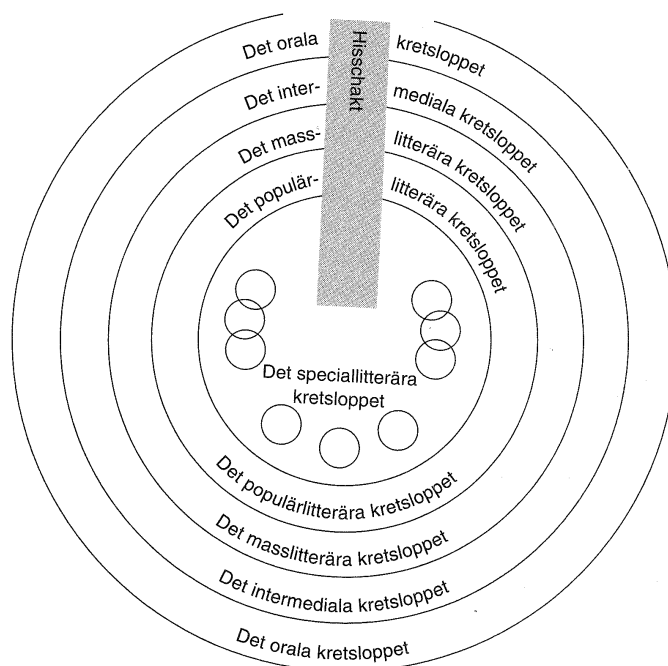
³⁵ Hertel, Hans (1997). *Boken i mediesymbiosens tid*. Ingår i Furuland, Lars & Svedjedal, Johan (red.). *Litteratursociologi: Texter om litteratur och samhälle*. Lund: Studentlitteratur

³⁶ Robert Escarpit, fransk litteraturprofessor, menar på att det finns två litterära kretslopp. Det består dels av "det höglitterära kretsloppet" vars publik är de litterärt bildade som kan orientera sig bland litteraturen och har gemensam referensram med verkens skapare, producenter och förmedlare. Det andra är "det populära kretsloppet" eller "det folkliga kretsloppet", här florerar en litteratur som är beviljad ovanifrån genom spekulering och förmynderi till en större publik. Initiativet ligger hos distributören som förmedlar varan till anonyma konsumenter. Det står i bjärt kontrast mot det bildade kretsloppet där förläggaren utgår ifrån publikens aktiva önskan i det litterära livet. Escarpits modell använder sig även av något som kallas för "blockadbrytare" vilket är litterära verk som frambringar en förmedling mellan kretsloppen. Escarpit, Robert ([1958]1970). *Litteratursociologi*. Stockholm: Wahlström & Widstrand.

[...] hur den populära delen av höglitteraturen absorberas i kulturindustrins massproduktion, medan de mer exklusiva delarna sorteras ut till undergroundkulturer.³⁷

Här kommer vi att presentera de fem kretsloppen utifrån hur de framställs i *Boken i mediasymbiosens tid*, samt i bild illustrera kretsloppens cirkelmodell.

1. I ”de speciallitterära fälten” rör sig böcker med kvaliteter som innebär förnyande (skönlitteratur) och nytänkande (facklitteratur) och det utgivet i små kvantiteter från samhälleliga, litterära subkulturer som agerar fritt inom fältet beroende eller oberoende av varandra.
2. ”Det populärlitterära kretsloppet”, menar Hertel, består främst av kvalitetslitteratur som säljer väl (ca 10000 exemplar).
3. I ”det masslitterära kretsloppet” sammanblandas kiosk (skräp)-, populär- och kvalitetslitteratur. Det handlar om bestsellers, alltså stora upplagor.
4. Det litterära verket kan nå ut till en stor publik genom andra medier, det benämns som ”det intermediala kretsloppet”.
5. ”Det orala kretsloppet” består av muntlig tradition och nytt berättarstoff, som kan förvandlas till text.³⁸

*Hertels kretsloppsmodell*³⁹

³⁷ Hertel, Hans (1997). *Boken i mediasymbiosens tid*. Ingår i Furuland, Lars & Svedjedal, Johan (red.). *Litteratursociologi: Texter om litteratur och samhälle*. Lund: Studentlitteratur, s. 207f.

³⁸ Ett idag aktuellt exempel är boken *Tjuvlyssnat* (2007) av Rasti Damon där författaren utger sig för att just tjuvlyssnat på andras samtal på tunnelbanan, på caféer och andra offentliga platser och sedan utgivit dessa historier.

³⁹ Hertel, Hans (1997). *Boken i mediasymbiosens tid*. Ingår i Furuland, Lars & Svedjedal, Johan (red.). *Litteratursociologi: Texter om litteratur och samhälle*. Lund: Studentlitteratur, s. 209.

De fem kretsloppen står inte isolerade från varandra utan sammanförs av ett hisschakt. Hertel jämför den med en varutransport vilket innebär att litterära verk kan röra sig inåt och utåt mellan kretsloppen, cirklarna (se bild ovan). Modellen är utarbetad för att kunna passa in i en ny era i bokens liv, där den förvandlats till ett medium bland många andra. Intressant är att definieringen och appliceringen av kretsloppen inte sker utifrån den fina smaken frambringad av historiskt kanon, kulturkritiker eller andra litterära eliters tyckanden, utan ser dem med utgångspunkt från dess utbredning, alltså hur stor den sociala kategori är som konsumerar verket.

Hertel ser tendenser till att de mest säljande böckerna i handeln, samt de mest utlånade på biblioteken, snart konkret kan jämföras med vad som går på biograferna för stunden. Samtidigt som små kvalitetsförlag ”isoleras och oskadliggörs i de speciallitterära kretsloppen”.⁴⁰ I kretsloppsmodellen existerar ett litterärt alternativistiskt kulturliv som dock slukas av en industri som söker vinsten och inte innehållet. Med andra ord; den speciallitterära kvalitetslitteraturen lever på nåder. Boken tenderar att dränkas i det tilltagande mediebruset, övermättnaden är enligt Hertel ett faktum och i och med det så sker ett ökat behov av selektion och urval. I fråga om att göra urval uppenbarar sig och polemiserar klasskillnaderna i samhället. Enligt Hertel så besitter de väl- och högutbildade förmågan att göra kritiska urval, medan flertalet följer ”händelsekulturens egen selektion”.⁴¹ Alltså vad medierna själva väljer att lyfta fram. Det uppstår en kvalifikationspolarisering mellan samhällsklasser. För att komma ifrån denna krävs, enligt Hertel, ett kreativt tänkande kring litteraturens spridning och upplevelseformer.

Hertels idé kommer i vår undersökning appliceras på våra respondenters utsagor, var i modellen tas titlarna till distributionsstödet av Kulturrådet. Hur dessa titlar bemöts av bibliotekarierna kan även ses utifrån tanken om att det finns ett ökat behov av selektion och urval i dagens samhälle. Accepteras Kulturrådets urval, eller sker det ett andra urval i och med att böckerna anländer till biblioteken. Och existerar det ett kreativt tänkande samt experimentlusta att lyfta fram dessa smalare, och av Kulturrådet, kvalitetssäkrade böcker?

4.2 Adorno och kulturindustrin

Filosofen Theodor W Adorno, tongivande medlem i den så kallade ”Frankfurt-skolan”, utarbetade en grundlig analys av de samtida kulturella yttringarna tillsammans med Max Horkheimer i boken *Upplysningens dialektik* ([1947]1981). Där ställs föreställningen om autonom kulturutövande/kulturproduktion gentemot författarnas begrepp kulturindustri, samtidigt som de kan sägas avväpna klassiska definitioner som högt och lågt inom kulturutövandet genom idén om standardisering som beskrivs längre fram i kapitlet.

All kultur i en kapitalistisk ekonomi innefattas i ett administrativt maskineri som stävjar människans upproriska tendenser genom kartläggning, katalogisering och klassificering av människan som konsument av kulturvaran.⁴² Konstens tidigare autonomi, innan det som går att benämna som kulturkapitalism, har alltid haft borgerliga förtecken så som mecenater och

⁴⁰ Hertel, Hans (1997). Boken i mediasymbiosens tid. Ingår i Furuland, Lars & Svedjedal, Johan (red.). *Litteratursociologi: Texter om litteratur och samhälle*. Lund: Studentlitteratur, s. 214.

⁴¹ Ibid, s. 215.

⁴² Horkheimer, Max & Adorno, Theodor W ([1947]1981). *Upplysningens dialektik*. Göteborg: Röda bokförlaget, s. 146

klassspecifikt utövande och utestängande. Det innebär att kulturen aldrig helt varit fri från ekonomiska och varukoncentrerade lagbundenheter.⁴³

För Adorno innebar kulturindustrin som begrepp ett massproducerande av kultur ovanifrån där

[...] den sammanför invanda företeelser till något helt nytt. I alla dess grenar framställs mer eller mindre planmässigt produkter så som skräddarsydda för masskonsumtion och i hög grad bestämmer dess konsumtion.⁴⁴

Adorno ser i kulturindustrin ett förgörande av konstens autenticitet, dess äkthet, och som ett verktyg för rent bedragande och maktutövande.⁴⁵ Vad som förloras är konstverkets sanningshalt och löften om andra former, nya utforskade möjligheter.⁴⁶

Ett utmärkande drag för kulturindustrin är att den i sina försök att överbrygga motsättningarna mellan borgerlig autonomi och masskonsumtionskultur, alltså högt och lågt, låter det lätta gå upp i det allvarliga och vice versa. Men detta är ett dött lopp som bara frambringar ett återskapande, det vill säga själva förutsättningen för den kulturella reproduktionen. Från att konst varit bland annat en vara vid sidan om dess övriga attribut förvandlas verket i kulturindustrin enbart till vara. Verket avsäger så att säga sin autonomi för att frivilligt beblanda sig med konsumtionsartiklarna i samhället.⁴⁷ Det Adorno vill lyfta fram är hur kulturindustrins monopol innebär en standardisering av konstyttringarna genom distributionsteknik och mekanisk reproduktion. Denna standardisering innebär samtidigt att konstverkets publik standardiseras.

Denna kulturkritiska analys, vilken vi senare använder oss av i uppsatsen, för in och avdramatiserar motsattpar inom kulturen som till exempel populär- och kvalitetslitteratur. Vår tolkning av Adornos synsätt är att de förvandlats till två sidor av samma mynt, där de båda sammanfogats och behandlats till oigenkännlighet. Kulturindustrin utövar en praktik i samhället som ”överför det nakna vinstmotivet till de kulturella formerna”.⁴⁸ I vår undersökning blir Adornos idéer användbara ifall vi kopplar resonemanget till biblioteken som kan ses som en del i ett större maskineri för distribution av kulturindustrins varor.

Ett exempel på kritik mot idén om kulturindustrin kommer från den norske professorn Jostein Gripsrud. Han angriper standardiseringstanken av konstverket med att påvisa att även om vi kan se många likheter mellan olika kulturella medier (litteratur, popmusik, film osv.) och ”att produktionen av dem i stora stycken försiggår på ett industrimässigt sätt, är det trots allt något viktigt som försvinner när man använder industrimetforen och sätter likhetstecken mellan

⁴³ Horkheimer, Max & Adorno, Theodor W ([1947]1981). *Upplysningens dialektik*. Göteborg: Röda bokförlaget, s. 184

⁴⁴ Adorno, Theodor W ([1975]1997). *Kulturindustri: en återblick*. Ingår i Furuland, Lars & Svedjedal, Johan (red.). *Litteratursociologi: Texter om litteratur och samhälle*. Lund: Studentlitteratur, s. 92.

⁴⁵ Burill, John (red.) (1987). *Kritisk teori – en introduktion*. Göteborg: Daidalos, s. 21f.

⁴⁶ Johansson, Anders (2001). *Övertolkningens nödvändighet: Om Adornos litterära essäistik*. Ingår i *Res Publica* 2001:51, s. 8.

⁴⁷ Horkheimer, Max & Adorno, Theodor W ([1947]1981). *Upplysningens dialektik*. Göteborg: Röda bokförlaget, s. 183f.

⁴⁸ Adorno, Theodor W ([1975]1997). *Kulturindustri: en återblick*. Ingår i Furuland, Lars & Svedjedal, Johan (red.). *Litteratursociologi: Texter om litteratur och samhälle*. Lund: Studentlitteratur, s. 93.

vanlig industri och kulturindustri”.⁴⁹ Gripsruds huvudpoäng är att det konstnärliga skapandet skiljer sig åt från varandra även inom genrer och populärkultur och i och med det blir till exempel varje deckare eller popsång unik inom sin gebit.

Att förhålla sig till kulturindustrin är problematiskt, den kan tyckas försätta kulturen i en återvändsgränd. Vi ämnar inte validera teorin med hur det ser ut i samhället i stort, utan använder oss av idéerna om kulturindustrin och dess inneboende standardisering för att fördjupa analysen av vårt resultat. Kan vi utifrån vårt resultat till exempel se om våra respondenter kan märka en standardisering av litteraturen som erhållit distributionsstöd? Adornos idéer kan även förtjänstfullt appliceras på diskussionen om Kulturrådets urval, existerar det en kvalitetslitteratur i den bemärkelse Kulturrådet menar, eller kan vi se en utveckling att begreppspår går in i varandra. Denna idé diskuteras även mer utförligt i nästa avsnitt.

4.3 Populär- vs. kvalitetslitteratur

Den som vill ha en dålig bok låter sig inte nöja med en god bok.⁵⁰

Här kommer vi frambringa idéer om vad populär- och kvalitetslitteratur kan innebära utifrån Magnus Perssons bok *Kampen om högt och lågt* (2002). Kapitlets titel anspelar på den traditionella synpunkten att de två klassificeringarna av litteratur står i polemiskt förhållande till varandra.

I genomgången av Hertels litterära kretslopp och Adornos kulturindustri kom vi även in på de två begreppen som här diskuteras. Hertel kan i enkla ordalag sägas definiera popularitet som något förbundet med försäljning och exklusivitet. Adorno däremot upplöser istället begreppen, men talar samtidigt om en autonom konst. Adorno ser konsten som vara och som sådan uppfångad i en samhällelig industri av konsumtionstvång. Skillnaden mellan högkultur och finkultur försvinner då ”bådaderna är i lika hög grad en form av kulturindustri, och sådana distinktioner tjänar bara produkternas marknadsanpassning och marknadsföring”⁵¹, skriver Thomas Krogh i en bok om Frankfurtskolan.

Populärlitteratur är ett begrepp som härstammar ur ett antal skällsord (triviallitteratur, skräplitteratur, kommersiell litteratur osv.) från den litteraturvetenskapliga debatten på 1970 och 80-talet.⁵² Men uppfattningar om en lägre sorts kulturyttringar för massan existerade, enligt Persson, redan under antiken.⁵³ I *Kampen om högt och lågt* menar han att populärlitteratur som begrepp ständigt omdebatteras och har olika innebörder, gemensamt är att de inte är neutrala. Populärlitteratur står i en nära relation till begreppen populärkultur och masskultur, där masskultur är mer negativt laddat. Populärkultur, och så även populärlitteratur, har ofta fått kvinnlig karaktärsbeskrivning, med så kallade underlägsna

⁴⁹ Gripsrud, Jostein (2002). *Mediekultur, mediesamhälle*. Göteborg: Daidalos, s. 375f.

⁵⁰ ”Gammalt talesätt inom biblioteksvärlden”. Ingår i *Högkultur som subkultur?* (2006). Stockholm: Nordstedts akademiska förlag, s. 82.

⁵¹ Krogh, Thomas (1993) *Frankfurtskolan – en introduktion*, Uddevalla, s. 173.

⁵² Jonsson, Kjell & Öhman, Anders (2000) *Populära fiktioner*, Stockholm: Symposion, s. 11

⁵³ Persson, Magnus (2002) *Kampen om högt och lågt*, Stockholm, s. 20.

kännetecken som subjektivitet, emotionellt, irrationellt och passivitet. Kvalitetslitteratur, den fina kulturen, är i denna patriarkala ordning manlig renhet och autonomi.⁵⁴

Vad som är populärt kan grunda sig på olika antaganden, till exempel att kvaliteten på det litterära verket är undermåligt eller att försäljningssiffrorna är av topplistikkaraktär. Persson talar om ”den estetiska trafiken mellan kulturella sfärer”⁵⁵, populärlitteraturen har arbetat sig in i finkulturens domäner och vice versa. Allt går så att säga in i varandra, högt, lågt och textens alla användningsområden. Där den så kallade högkulturen kan vitaliseras i och med bearbetning av den lägre så har kritiken menat att det omvända istället är av ondo.

Den underliggande tanken och värderingen är att *popularisering* definitionsmässigt är av ondo. Varje försök att popularisera högkulturen är dömt att misslyckas, eftersom masssamhället framtvingar en sänkning av smaken enligt den minsta och lägsta gemensamma nämnarens princip.⁵⁶

Då distributionsstödet uttalade syfte är att ”den enskilde medborgaren skall få tillgång till en bred och kvalitativt värdefull bokutgivning på biblioteken”⁵⁷ är det viktigt att belysa denna fråga. Vi ämnar inte ta ställning till ifall detta mål uppfylls av Kulturrådet, inte heller har vi för avsikt att själva utforma en definition om vad kvalitets- respektive populärlitteratur är. Istället är dessa idéer viktiga då vi senare analyserar våra intervjuer, då begreppen ofrånkomligt diskuteras i och med stödet. Innebär det faktum att en titel får stöd per automatik är en bok av hög kvalitet? Existerar den estetiska trafiken även i Kulturrådets urval, och hur uppfattas detta av våra respondenter? Frågor om kvalitet och popularitet återknyts till Perssons resonemang.

4.4 Sammanfattning

Hertels modell om de fem litterära kretsloppen bearbetar alltså litteraturens spridning och införlivande i samhällets konsumtion av den. Där kvalitetslitteraturen skymms och arbetas undan av en massproducerande kulturindustri. Hertel använder sig av begreppet kulturindustri, här finns kopplingar till Adorno. För den sistnämnde innebär kulturindustrin en standardisering av kulturvaran och dess konsumenter, där varje kulturyttring reproducerar det redan befintliga. Adornos resonemang utmynnar i att det kulturella verket enbart blir en produkt.

Samtidigt har vi visat på att begrepp som populär- och kvalitetslitteratur mer och mer går in i varandra, vilket dock inte inneburit deras upplösning.

Teoriernas relevans för arbetet ligger i att det med hjälp av dem går att förklara och förstå uttalanden och åsikter från våra respondenter utifrån ett vidare perspektiv. Vad som framkommer i resultatdelen (nästa kapitel) jämförs och förstärks senare med Hertels modell, Adornos standardiseringsidé och utifrån begreppen populär- och kvalitetslitteratur, samt den estetiska trafiken.

⁵⁴ Persson, Magnus (2002) *Kampen om högt och lågt*, Stockholm, s. 38.

⁵⁵ Ibid, s. 11.

⁵⁶ Ibid, s. 331.

⁵⁷ Statens kulturråd (2007). <http://www.kulturradet.se/index.php?pid=747> [2007-04-17]

5. Metod

För vår undersökning hade vi i ett tidigt stadium bestämt oss för att arbeta med intervjuer, vilket näst intill per automatik innebär att uppsatsens arbetssätt blir kvalitativt. Ett kvalitativt forskningsarbete innebär att förhållandet mellan teori och praktik är induktivt. Här handlar det om att närma sig och skapa förståelse för en social praktik genom tolkningar av vad deltagarna i den specifika praktiken ger uttryck för.⁵⁸ I denna uppsats använder vi detta arbetssätt, men med viss reservation, då vi även valt att applicera det empiriska materialet med tidigare framtagna teorier.

Den kvalitativa metoden har en tendens att frambringa mycket deskriptiv information om det studerade fenomenet, något som även präglar denna uppsats. Det är inget vi nitiskt försökt uppnå, utan det kan sägas vara ett bihang till den kvalitativa metoden. Tolkningar av och förståelse för respondenterna och problemet i fråga kräver att utsagor sätts i sin praktiska kontext, vilket innebär en tolkning från del till helhet. På så vis närmar vi oss vad Bengt Starrin i boken *Kvalitativ metod och vetenskapsteori* (1994) menar är den kvalitativa analysens mål, nämligen ”att upptäcka *variationer, strukturer* och/eller *processer* hos ännu icke kända eller otillfredsställande kända företeelser, egenskaper och innebörder”⁵⁹

5.1 Den kvalitativa intervjun

Vi har valt att använda oss av den kvalitativa intervjun för vår uppsats. Detta innebär att vi kommer att använda låg standardisering i intervjuerna som följer de tillfrågade när det gäller språkbruk och frågornas ordning. Enligt Steinar Kvale, i boken *Den kvalitativa forskningsintervjun* (1997), innebär det att med öppenhet utveckla sin egen kunskap, insikt och intuition genom frånvaron av i förväg bestämda regler.⁶⁰ Det huvudsakliga syftet med att välja intervjun som arbetsform är att det är ett utmärkt tillvägagångssätt för att samla empirisk information om ett specifikt problem, att närma sig personer som arbetar med böckerna med distributionsstöd och försöka förstå deras attityder och handlingssätt utifrån utvecklande intervjuvar.

Intervjuerna har en beskrivande samt tolkande/förklarande karaktär. Beskrivande i den meningen att vi frågar om konkreta arbetsprocesser och tolkande/förklarande därför att vi önskar nå en förståelse över vissa begrepps mening för den intervjuade. Enligt Kvale råder det ett ”obrutet sammanhang mellan beskrivning och tolkning” i den kvalitativa forskningsintervjun.⁶¹ Trost, som författat boken *Kvalitativa intervjuer* (2005), pekar på att man med mer konkretiserade frågor om till exempel handlingar och beteenden får svar om känslor och upplevelser. För att nå detta bör intervjusituationen vara så avspänd som möjligt och den som intervjuas ska helst se det hela som ett samtal medan vi som intervjuar vill komma åt den intervjuades handlingar, åsikter och föreställningar.⁶²

⁵⁸ Bryman, Alan (2002). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Liber: Malmö, s. 250.

⁵⁹ Starrin, Bengt & Svensson, Per-Gunnar (red) (1994). *Kvalitativ metod och vetenskapsteori*. Studentlitteratur: Lund, s. 28.

⁶⁰ Kvale, Steinar (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Studentlitteratur: Lund, s. 19.

⁶¹ Ibid, s. 170.

⁶² Trost, Jan (2005). *Kvalitativa intervjuer*. Studentlitteratur: Lund, s. 34ff.

Att analysera intervjuer är en process som genomgår olika faser. Till viss del görs en analys redan under själva intervjutillfället, men vi vill hävda att det genomgripande analysarbetet sker efter att intervjun blivit nedskrivnen som text. I och med att intervjun enkelt kan överskådas har vi möjligheten att frambringa och konkretisera respondentens meningar och våra egna uppfattningar om fenomenet. Genom att kategorisera och koncentrera uttalanden och teman utifrån fyra större block skapades denna översikt. I vår undersökning har en växelverkan ägt rum mellan det som Kvale benämner som meningskoncentrering, uttalanden sammanställs till mera koncisa enheter, och meningskategorisering, att intervjun kodas i kategorier/teman. I resultatredovisningen presenteras dessa sedan under rubrikerna *Arbetsgången och behandlingsprocessen, Förhållandet till de distributionsstödda titlarna och kvalitetsbegreppet, Syfte, ansvar och marknadsföring* och till sist *Förändringar och förbättringar*.

I uppsatsen har vi valt att ta med längre citeringar från de intervjuer vi gjort, vilket innebär att det kan innehålla tvära kast och ofullständiga meningar. Detta anser vi vara ett förhållningssätt till själva intervjun och sedermera resultatredovisningen som gör respondenterna rättvisa och som för läsaren skapar autenticitet.

Vi har på begäran valt att arbeta anonymt och konfidentiellt med de tillfrågade angående tilltalsnamn och Ortsnamn. Tilltalsnamn har bytts ut mot ett annat och biblioteken namnges efter det grekiska alfabetet Alfa, Beta, Gamma, Delta och Epsilon.

5.2 Intervjuernas praktiska utförande

Inför intervjuerna sammanställdes en intervjuguide vilken formades utifrån den tidigare forskningen samt utefter våra frågeställningar. För att fånga de frågor som kunde vara relevanta för arbetet utgick vi från olika teman vilka går att studera i den bifogade bilagan tillsammans med frågorna. Dessa teman var dock inte orubbliga utan bar på öppenheten att de kunde gå in i varandra. Enligt Trost ska dessa teman vara tillräckliga, resten ska man lära sig utantill vid själva intervjutillfället.⁶³ Dock valde vi att under intervjutillfällena arbeta utifrån hela intervjuguiden, då det för vår del skapade en större trygghet vilket i sin tur skulle få våra respondenter att känna sig lugna. Intervjuguiden har legat till grund för samtalet men ofta har ytterligare frågor lagts till. Guiden innehåller också definitionen kur-böcker som en förkortning för litteratur- och distributionsstödda titlar, en definition som vi vid intervjuernas utförande valde att undvika.

Ofta har den regelrätta intervjun tagit form av ett mer avspänt samtal vilket var just vad vi sökte. I en av intervjuerna var detta mindre lyckat då missförstånd uppstod oss emellan, vilket möjligen berodde på att personen ifråga främst arbetade med barn- och ungdomslitteratur. Den intervjun är således borttagen från undersökningen, dock bör påpekas att biblioteket ändå är representerat i och med en annan respondents deltagande.

Ett annat problem har varit i de fall då informanterna varit två personer. Detta har inneburit att den ena har varit mer drivande och den andra mer nickar sina ja eller säger: ”ja, jag kan bara hålla med”. Nu kanske de förvisso håller med men det blir svårare att få dem att utveckla sina åsikter. Vi har ändå försökt rikta oss till den mer ”lågmälda” personen, men den andra tar ändå lätt kommando. Av de fem intervjuerna gjorde vi två gemensamt, och tre enskilt. Detta

⁶³ Trost, Jan (2005). *Kvalitativa intervjuer*. Studentlitteratur: Lund, s. 19.

kan givetvis innebära en viss differentiering i hur tillvägagångssättet sett ut på plats och framförallt hur respondenterna upplevt samtalet. Att vi inte deltagit båda två vid alla tillfällen beror på rent vardagspraktiska omständigheter. I slutändan är det dock inget som vi ser spelar någon avgörande roll för det framkomna resultatet.

Intervjuerna har i samtliga fall bandats och det har ingen sett som något problem, förutom inledningsvis i en intervju där respondenten menade på att han talade på ett annat sätt vid närvaro av en mikrofon och skulle försöka ”koppla av detta”.

5.3 Urvalsprinciper

För att finna respondenter och få tillstånd för intervjuer skickades förfrågningar iväg till tio bibliotek för att se om intresset fanns att ställa upp i denna undersökning. Fem av biblioteken svarade positivt, de övriga hördes inte av. Av tidigare erfarenhet räknade vi med ett visst bortfall. De fem bibliotek som här medverkar är inte utvalda efter några speciella kriterier som storlek, upptagningsområde och så vidare, utan har valts då det för oss varit praktiskt möjligt och rimligt att uppsöka dem. Trots detta är det en heterogen samling bibliotek vi möter i undersökningen, från de mindre kommunbiblioteken till de relativt stora, vilket även var vår förhoppning när vi inledde vårt uppsatsarbete. Sägas bör även att det geografiskt skiljer nästan 100 mil mellan det sydligaste och nordligaste liggande biblioteket i undersökningen.

6. Resultat

Här presenteras det insamlade materialet fråga för fråga och bibliotek för bibliotek. Varje del avslutas med en sammanfattning av det som framkommit från de olika respondenterna för att sluta den kvalitativa processen. De olika delarna är uppdelade efter tema, dessa är *Arbetsgången och behandlingsprocessen, Förhållandet till de distributionsstödda titlarna och kvalitetsbegreppet, Syfte, ansvar och marknadsföring* och till sist *Förändringar och förbättringar*. Uppdelningen har gjorts utifrån vad som diskuteras samtidigt som varje del inleds med hur frågeställningarna kan kopplas till temat.

6.1 Presentation av respondenter och folkbibliotek

I undersökningen har vi talat med sju bibliotekarier i fem kommuner. Nedan följer en kort presentation av respondenterna samt respektive folkbibliotek.

6.11 Bibliotek Alfa

På bibliotek Alfa har vi intervjuat Roine. En medelålders man med ca tjugo år i yrket, han tog över ansvaret för de distributionsstödda titlarna runt år 2000. Bibliotek Alfa serverar en kommun med 50-60000 invånare. Antal anställda är ca 40 personer.

6.12 Bibliotek Beta

Bibliotek Betas kommun har en folkmängd på 70000 - 80000 invånare. Vi intervjuade Sonja och Liz vilka båda är i övre medelåldern. Både Sonja och Liz har 25-30 år i tjänsten. Antal anställda är ca 60 personer.

6.13 Bibliotek Gamma

På bibliotek Gamma intervjuade vi Frank. En man i yngre medelåldern. Han påbörjade sin tjänst hösten 2006 och har sedan dess arbetat med de stödda titlarna. Gamma serverar en kommun på ca 20000 - 30000 invånare. Antal anställda är 10 personer.

6.14 Bibliotek Delta

På bibliotek Delta intervjuade vi Klas. En man som närmar sig pensionen. Han har trettiofem år i tjänsten och har arbetat med distributionsstödet sedan 2003. Kommun Delta har en befolkning på 10000 - 20000 invånare. Antal anställda är ca 20 personer.

6.15 Bibliotek Epsilon

På bibliotek Epsilon intervjuade vi Edith och Lyn vilka båda har ca tjugo år i tjänsten. Båda har arbetat med de distributionsstödda böckerna sedan dess tillkomst. Kommunen har ett invånarantal på 5000-10000. Antalet anställda är ca 10 personer.

6.2 Arbetsgången och behandlingsprocessen

Genom att undersöka hur det förhåller sig med arbetsgången och behandlingsprocessen av de distributionsstödda titlarna på biblioteken är det möjligt att få en överblick över bibliotekens prioriteringar angående dessa böcker. Vi frågar oss alltså hur de konkreta göromålen och hanteringen av de ankomna utskicken ser ut? Och slutligen varför processen kommit att utvecklas till sin nuvarande form? Längre fram i uppsatsen anknyter vi detta resultat till vår frågeställning om hur attityderna påverkar behandlingen av och arbetet med titlarna.

6.21 Alfa

Innan ett kulturrådsutskick anländer till bibliotek Alfa har huvudansvarige Roine skapat sig en uppfattning av dessa böcker genom att nyttja Kulturrådets lista över kommande utskick. Den lista som finns tillgänglig på Internet en tid innan böckerna skickas. Bibliotekets huvudansvarige packar upp och grovsorterar de ankomna böckerna, denna arbetsfördelning är gjord för att skapa en viss kontinuitet i arbetet. Grovsorteringen innebär att vuxenlitteratur och barn- och ungdomslitteratur åtskiljs. Efter detta granskar den ansvarige bibliotekarien huruvida böckerna sedan tidigare finns i det lokala beståndet, dels på huvudbiblioteket, dels ute i kommunens filialer. Efter detta skriver Roine signum till böckerna, detta underlättar för de olika ämnesbevakare som finns på biblioteket.

Då är det mycket lättare att se under vems område det hamnar. Det här gör jag med alla böcker som vi redan har och så sätter jag små lappar i dom och skriver signum och sätter upp dom på hyllan, sorterar om i skön och fack. Sen då massa böcker som vi inte har, en del böcker som vi kanske avsiktligt låtit bli att köpa för att vi trodde det skulle komma från Kulturrådet, andra som vi inte visste att de skulle komma.

Roine är väldigt utförlig i sin beskrivning om hur arbetet går till och diskuterar alltifrån om hur han sätter signum till hur han, via e-post, tar kontakt med de olika ämnesbevakarna. Ämnesbevakarna har sedan två veckor på sig att titta på böckerna och välja ut vilka som de tycker passar in i deras bestånd. Det är sedan Roine som fördelar böckerna till de olika enheterna, huvudbibliotek och filialer. "[...] då är det oftast så att vissa böcker vill alla ha och andra böcker vill ingen ha". De böcker som ingen vill ha men Roine ändå tycker ska finnas på biblioteket tvångsfördelas. På bibliotek Alfa upplever man att det finns vissa titlar som brådskar mer än andra att få in i beståndet, enligt Roine så är det böcker som det till exempel är kö på, eller en bok i ett aktuellt ämne eller en populär roman. Dessa böcker förs då omedelbart in i bibliotekets bestånd.

Det är ytterst få böcker som biblioteket inte har sedan tidigare som inte alls kommer in i bibliotek Alfas bestånd. Roine menar först på att böckerna förs in i nio fall av tio, men säger lite senare att det rör sig kanske om fem titlar under alla år som inte kommit in.

Böcker som huvudbiblioteket redan har och inte är intressanta för filialerna skänks bort på olika sätt och till olika instanser, föreningar eller lottas ut till privatpersoner. Ett närliggande universitetsbibliotek får en del böcker med akademiskt utseende, till exempel doktorsavhandlingar. En lokal förening får en del för att dela ut som bokpriser i tävlingar.

Diktsamlingar som biblioteket redan har i sitt bestånd omvandlas till priser i olika tävlingar på biblioteket.

6.22 Beta

För bibliotek Beta spelar Kulturrådets hemsida stor roll för förarbetet med sändningarna av böcker då de går in och tittar på den lista som Kulturrådet publicerar där. Bibliotek Beta är relativt förberedda när ett utskick kommer då de under åren skapat sig vetskap när de anländer. Liz säger att hon först delar upp böckerna i fack och skön när de anländer till biblioteket och de böcker som inte finns sedan tidigare på biblioteket förs in i katalogen. Sonja menar på att Liz bokstavligt talat kastar sig över de distributionsstödda titlar som hon ansvarar över (facklitteratur). Vidare så har ämnesbevakarna ansvaret för om det ska läggas in ytterligare exemplar av en bok som redan finns i beståndet. Om så inte är fallet så placeras böckerna i ett vandringsbibliotek som cirkulerar mellan kommunens filialer. De böckerna är ungefär tre månader på varje bibliotek och för att inget bibliotek alltid ska vara sist i turordningen så skiftas cirkulationssystemet med jämna mellanrum. Detta är något som man också har en dialog med filialerna om, ifall dessa böcker skulle ses som betungande. Så är dock inte fallet då de enligt Sonja enbart ser positivt på detta.

Någon prioritering av böckerna finns egentligen inte, Sonja menar att det skulle vara ifall det ligger en reservation på boken som processen skulle skyndas på. Efter sorteringen i ämnesområden överlämnas böckerna till en assistent som gör i ordning dem för utlån. Sonja säger: ”Vi drar inte på det tunga batteriet. Ibland sätter vi bara på en etikett och lokaliserar dom. Så det blir lite enklare utrustning på dom här böckerna.” Det tog några år för bibliotek Beta att hitta ett lyckat förhållningssätt till de distributionsstödda böckerna. Sonja fortsätter:

De stod i kartonger och de stod i källaren, och vi suckade och stönade. Det suckades och stönades. Och de togs inte om hand från början skulle jag vilja säga, det måste erkännas.

Biblioteket greps tillslut av dåligt samvete, ett internt möte och en flytt till ett större bibliotek gjorde så att beslut togs om att lägga ner tid och omsorg på dessa utskick. ”Har man fått det här stödet så måste man ju se till så att allmänheten får möjlighet till att läsa böckerna”, säger Liz.

6.23 Gamma

Frank är den som bär huvudansvaret för skönlitteraturen på bibliotek Gamma, vilket per automatik även lett till det övergripande ansvaret för de distributionsstödda vuxentitlarna. Han säger att han ”dyker på de här böckerna” omgående när de kommer och sorterar upp dem i olika kategorier. Eftersom Frank är relativt ny på sin arbetsplats har han tagit över de sedan tidigare invanda rutinerna och gjort de till sina egna. Han går igenom böckerna och jämför med bibliotekets bestånd. Om de har titeln sedan tidigare kan boken cirkulera ut på bokbussen och filialer om de inte finns där. Böcker som finns även där ställs på en reservhylla, ifall bibliotekets exemplar blir utslitet eller om det på något vis försvinner. På bibliotek Gamma kommer ungefär 90 % av titlarna in i beståndet. De böcker som inte införlivas i beståndet skänks bort till passande målgrupper, till exempel barnböcker på främmande språk som skänks till skolor där målgruppen finns. Det finns inget som prioriteras

mer än något annat, i undantagsfall kan Frank anse att det är mer brådskande med någon enskild titel. Så länge som Frank har jobbat så har han ”aldrig dissat en titel”.

Han har även en kontinuerlig koll på Kulturrådets hemsida för att se vad som ska komma i utskicken. Dels gör han det i sin yrkesroll, dels av ren nyfikenhet. Frank säger att han ibland avvaktar med inköp av vissa titlar då de kan komma med i Kulturrådets sändning, så att man sparar in pengar. Han nämner också att det gallras flitigt på bibliotek Gamma, vid intervjutillfället har en gallring av ca 1200 skönlitterära titlar nyligen ägt rum, för att bland annat få in distributionsstödda titlar och att helt enkelt komprimera bibliotekets bestånd.

6.24 Delta

Klas har arbetat nära utskicken sedan det startade, men sedan 2003 har han det övergripande ansvaret för de böcker som tillfaller vuxenavdelningen.

När böckerna anländer till bibliotek Delta packar Klas upp dem och tittar igenom vad som kan integreras i det egna beståndet. Han jämför med vad som redan finns. När detta är gjort kan filialerna sedan välja om de vill ha några av de tillkomna böckerna. Böcker som ska integreras placeras på ett ställe, de som redan finns på ett annat, och de som biblioteket överhuvud inte vill ha på en tredje plats. Det är ungefär 25 % av de distributionsstödda böckerna som kommer in i beståndet, huvuddelen av utskicken kommer alltså inte in. Ibland så väntar biblioteket med att köpa in vissa titlar för att de antagligen kommer med distributionsstödet.

Klas tycker att det med åren har blivit lättare att sortera ut vad biblioteket ska ha och inte ha i utskicken, det har delvis att göra med att biblioteket har byggt ut, men framförallt om Klas själv tror att boken har någon användare i kommunen. Han säger att ”man tittar på boken och sen bestämmer man”, en process som inte tar speciellt lång tid. ”Erfarenhet och fördomar är det som bestämmer vad man ska ha i sitt bokbestånd [...]”, säger Klas. Men det är ett plus att biblioteket får möjligheten att hålla böckerna i handen innan det bestäms om de ska finnas eller inte. Ibland tittar han även på den lista som Kulturrådet har på sin hemsida om kommande titlar, men han säger att han knappt vet någonting om det som presenteras där.

Av de titlar som anländer till biblioteket är det främst lyriken som väljs bort allra först. Biblioteket köper knappt någon lyrik, och väljer även att inte ta in lyrik som anländer med utskicken för ”lyrikkonsumtionen i X är inte särskilt stor och den skulle inte bli större om vi hade de här kulturrådsböckerna i vårt bestånd”.

De böcker som inte kommer in i beståndet exponeras ändå för bibliotekets användare under en tid. De ställs på en speciell vagn och är tillgängliga att låna då en tillfällig post görs för titeln i katalogen om någon vill låna dem. Att en bok blir utlånad innebär inte att de sedan tas in i beståndet efterhand, att en person lånar en bok innebär inte att fler är intresserade resonerar Klas. En del böcker skänks även till ett universitetsbibliotek där de antingen kommer in i deras bestånd eller säljs till universitetets studenter. Klas ser ingen problematik i att de kanske säljs då boken ändå på så sätt kommer till någon läsare vilket han anser är vitsen med stödet.

[...] en stor mängd böcker kan vi inte ta in i vårt bestånd därför att de bara skulle stå där. Vad skulle vi göra av dom? Vi har ställt

ut dom och så kommer det nya böcker. Volymerna är ganska stora. Ska vi köra dom på tippen, ska vi dela ut dom till folk? Suck. Nej, vi har en överenskommelse med universitetsbiblioteket att vi skänker böckerna till dom så får de göra vad de vill med böckerna. Då kommer de ju kanske ändå in i nåt sorts bestånd.

6.25 Epsilon

På bibliotek Epsilon har man genom åren letat sig fram till ett arbetssätt som nu fungerar utan problem. Alla sprättar kartonger för att man snabbt ska få i ordning böckerna för utlån.

Edith är den som har det övergripande ansvaret då utskicket når biblioteket. Redan innan har hon stämt av på Kulturrådets hemsida vilka böcker som kommer att vara med i sändningen. Dels för att se vilka böcker, dels för att se när sändningen anländer för att kunna hantera det snabbt och effektivt. ”Vi har ju stenkoll på när de ska komma” menar Lyn. Lyn har sedan ansvaret för att böckerna fördelas på kommunens filialer. Hon sorterar böckerna enligt genre och försöker ordna en lyckad spridning på böckerna.

I och med att man arbetat in dessa rutiner går arbetet mycket effektivt menar både Edith och Lyn. Vissa böcker kommer upp på hyllan samma dag som sändningen når biblioteket. I regel tar det dock en till två veckor för samtliga böcker att komma in i bibliotekets bestånd. Vissa böcker får den bedömningen att de kanske inte har någon hög efterfrågan så dessa gör man inte samma jobb med. Medan all barnlitteratur och skönlitteratur för vuxna plastas in.

”Alla böcker läggs ju in i vårt bestånd. Om det inte är nåt som vi tycker är väldigt konstigt men det händer ytterst sällan. I början gjorde vi som så att de utländska böckerna som kom, de tog vi inte hand om.” Dessa titlar skickades till en större grannkommun där man ansåg att böckerna skulle göra större nytta. Detta är något de båda ser suckande på idag men: ”då hade vi inte det behovet här men nu har ju samhället ändrats så nu kommer även dom böckerna med”.

6.26 Sammanfattning

Ett gemensamt drag hos samtliga undersökta bibliotek är att de alla under årens lopp arbetat fram relativt fasta rutiner när det gäller behandlingen av de distributionsstödda titlarna. Att sådana rutiner har kunnat arbetas fram beror på att utskicken sker på regelbunden basis. Det talas om kontinuitet, förberedelse och effektivt arbete. Att rutinerna kan vara fast förankrade ger bibliotek Gamma exempel på där den nyanställde respondenten övertagit tidigare arbetsformer och gjort dem till sina egna.

Utskicken anländer fyra gånger per år och genom Kulturrådets hemsida kan biblioteken relativt tidigt ta del av när utskicket anländer och vad de kommer att innehålla. Detta är en tjänst som alla våra respondenter använder sig av för att få arbetet att fungera på ett smidigare sätt. Brukandet av denna lista skiljer sig dock åt. På bibliotek Delta tar man del av dessa listor för att få en aning om vad som ska komma med i utskicket. Vår respondent menar dock att han inte känner till så mycket kring dessa titlar. Att gå vidare och söka egen information om den stödda litteraturen verkar inte aktuellt trots att han verkar ha ett visst intresse för vad som

ska sändas ut. Detta kan jämföras med Frank på bibliotek Gamma som tar del av dessa listor, dels i sin arbetsroll, dels för att han har ett genuint intresse för den typ av litteratur som Kulturrådets utskick representerar. På bibliotek Epsilon stämmer man av vilka böcker som kommer men även för att kunna agera snabbt när de väl anländer till biblioteket.

Då vårt material behandlar vuxenlitteratur har de alla en eller två huvudansvariga, lite beroende på bibliotekets storlek. Ett gemensamt drag hos samtliga är att biblioteken kan sägas decentralisera processen på flera ansvariga. Bibliotek Beta delar upp i fack och skön och Alfa tillfrågar sina ämnesbevakare, dock med det övergripande ansvaret kvarliggande hos huvudansvarige i och med den uttalade tvångsfördelningen. På det minsta biblioteket, Epsilon, är alla delaktiga i behandlingsprocessen även om det sedan finns en huvudansvarig. Epsilon är även det bibliotek där en bok kan tas upp ur kartongen och stå på hyllan samma dag. På de andra biblioteken skiljer sig detta åt. Vad som kan få en bok att snabbare ta sig in i bibliotekets bestånd beror i flera av fallen på om det finns eventuella reservationer på någon titel.

Alla biblioteken har sina filialer att tänka på och man gör det på lite skiftande vis. Dock handlar det om de titlar som inte kommer in i huvudbibliotekets bestånd, alltså där huvudbiblioteket får dubletter i och med att stödet anländer. Vissa har mer att säga till om än andra. Man kan i vissa fall komma med önskemål annars så styr huvudbiblioteket fördelningen för att det hela ska gå rättvist till, detta framkommer tydligast på bibliotek Alfa.

Det bibliotek som utmärker sig i vår undersökning angående införlivandet av kulturrådsböckerna är bibliotek Delta. Här för man endast in ca 25 % av de böcker som skickats ut. De titlar som inte kommer in i bibliotekets bestånd går ändå att låna under en kortare tid då de är placerade på en speciell hylla i biblioteket. Så under kortare perioder finns det även på bibliotek Delta tillgång till all distributionsstödd litteratur.

Angående de böcker som inte kommer in i bibliotekens bestånd finns det en rad olika procedurer, exemplet ovan från bibliotek Delta är ett utstickande exempel. Annars så talas det i vårt material om reservhyllor, tillfälliga exponeringsvagnar men framför allt om hur böckerna skänks för olika ändamål. Två av de undersökta biblioteken skänker vissa böcker för olika ändamål, främst till närliggande universitetsbibliotek men under olika premisser; bibliotek Alfa skänker böcker av akademisk karaktär, medan bibliotek Delta skänker det som man själva valt bort. På Alfa använder man dessutom vissa av titlarna som priser i bibliotekets tävlingar. Detta innebär att alla titlar på ett eller annat sätt blir tillgängliga för allmänheten. Dock kan man se stora skillnader på var och hur man kan finna titlarna.

Innan böckerna kommer in i beståndet och upp på bokhyllan i biblioteket måste ett visst praktiskt arbete ske för att de ska bli möjliga att låna. Det handlar om att sätta på etiketter, streckkoder och signum. En del plastar in böckerna, men oftast får titlarna en lättare förbehandling på samtliga bibliotek.

6.3 Förhållandet till de distributionsstödda titlarna och kvalitetsbegreppet

I denna del ser vi närmre på frågor som rör bibliotekariernas syn på de distributionsstödda titlarna. Alltså uppsatsens huvudsakliga frågeställning, vilka attityder existerar hos bibliotekarier kring de distributionsstödda titlarna? Här kommer vi även att se på vad de har att säga kring kvalitetsbegreppet när de talar om denna litteratur samt om det existerar en standardisering i och med utskicken. Detta avsnitt anknyter till vår tredje frågeställning: Var på den litterära kartan upplevs titlarna höra hemma, existerar det en standardisering i och med utskicken och är kvalitetsbegreppet relevant?

6.31 Alfa

Om man har packat upp fem, sex, sju sändningar då kan man tydligt se mönster, vilka böcker är det som får stöd just nu både när det gäller skönlitteratur och fackböcker och annat. Man kan se mönster och hur det växlar också. [...] Man kan lära sig känna igen en bok som troligen kommer få stöd i framtiden.

På frågan om det finns något tydligt mönster i de aktuella sändningarna menar Roine att det finns det. Han pekar på den skönlitteratur som finns översatt från smalare språkområden. Han tar upp förlag som Tranan och Symposion som exempel på förlag som erhåller mycket stöd. Inom facklitteraturen är det för tillfället många böcker som rör genusfrågor som märks. Roine talar om en bok om Strindberg i ett genusperspektiv. ”Då är det 90 procent troligt att det blir kur-stöd på den boken”. Det får helt enkelt inte bli för smalt det som skickas ut. Det som inte kommit in i beståndet säger Roine har varit väldigt udda, böcker som han och personalen inte blivit kloka på och som inte känns ”biblioteksmässiga”. Roine menar på att de böcker som fått stöd har ändrats genom åren. När utskicken började komma var det mycket ”smala grejer”, han nämner till exempel experimentell lyrik. Dagens utskick ser han innehåller bredare och mera användbara böcker.

Rent generellt ser bibliotek Alfa positivt på dessa sändningar. De ser det som en extra laddning litteratur som ska införlivas i en större helhet av litteratur.

Roine pratar om en viss typ av smalare litteratur som biblioteket endast behöver ett exemplar av, då kommer stödet väl till pass då det hjälper till att hålla inköpskostnaderna nere för denna typ av litteratur. ”Nu i senaste sändningen var det 17 diktsamlingar, av dom så hade vi bara köpt tre, så 14 av dom hade vi alltså inte köpt och dom för vi på nu”.

Roines syn på kvalitetsbegreppet när det gäller litteratur är att det rör sig om böcker med ett högre syfte än att roa och underhålla. Å andra sidan menar han att det ligger i betraktarens ögon att bedöma vad som är kvalitet. Det går inte att döma ut enskilda genrer utan kvalitetslitteratur finns inom all litteratur. ”Det finns ju bra serier och det finns dåliga serier, det finns bra deckare och det finns dåliga deckare, det finns bra fantasy och det finns dålig fantasy, det finns bra lyrik och dålig lyrik [...] man måste bedöma saker för vad de är”.

Att böckerna enbart skulle vara kvalitetslitteratur ifrågasätter Roine lite blygsamt med att det är blandat. Han menar att det man ”spontant tänker på när man tänker på populärlitteratur finns det ju inget egentligen av bland de här kulturrådsböckerna. Däremot finns det ju en hel

del breda romaner som man kan bli förvånad över att, Oj! fick den här boken stöd”. Han nämner namn som Henning Mankell och Kerstin Ekman. I dagsläget toppsäljare som man inte trodde behövde stöd.

6.32 Beta

Både Sonja och Liz menar på att utskicken har mycket av det som de benämner som smalare litteratur, men att det är lite blandat. Bibliotek Beta tycker att det är bra att de mindre förlagen får stöd då det ökar mångfalden av böcker på det egna biblioteket. Sonja nämner utländsk litteratur på främmande språk som något viktigt, för där känner hon själv att hon inte har den kännedom och kunskap som krävs. Annars så ser hon att det är en väldig fokusering på svensk litteratur. Vidare så anser hon att utskicken ger bibliotekens användare en chans att ta del av världen framförallt på mindre kommunbibliotek.

I vår diskussion om kvalitetsbegreppet så tolkar de frågan som att det främst handlar om skönlitteratur och det är Sonjas område. När hon ska definiera begreppet populärlitteratur så säger hon att ”populärlitteratur kan vara sånt som folk frågar efter, [...] lite enklare berättelser för att hårdra det”. Sonja jämför två böcker på den litterära topplistan, Monika Fagerholm (som till exempel skrivit *Den amerikanska flickan*) och Liza Marklund (som till exempel skrivit *Sprängaren*), och menar på att en topplisteplacering, per automatik, inte behöver innebära populärlitteratur. Även en mer komplicerad historia har sina läsare, Sonja tycker att folk i allmänhet har en ”himla god smak”. Hon pekar på inköpsförslagen där det efterfrågas mycket smal litteratur, till exempel lyrik. Hade biblioteket ”skippat inköpsförslagen så hade vi köpt ungefär likadant”. Hon säger sig se en kvalitetsförhöjning på populärlitteraturen när hon sätter in det hela i ett längre tidsperspektiv. På fackavdelningen menar Liz att det är ganska smalt det som anländer, men även här kommer populärfacklig litteratur med i stödet som till exempel Dick Harrison.

6.33 Gamma

Jag är en av de få som blir lycklig när de här kartongerna kommer. Jag ser till och med fram emot och undrar när de ska komma. Man vet ju ungefär när de ska komma, men inte exakt. Jag blir bara lycklig. Jag blir nog lyckligast på min arbetsplats när dom kommer. En del blir rentav olyckliga. En del likgiltiga.

En återkommande åsikt som Frank ger uttryck för är att han vill se böckerna från Kulturrådet som litteratur, att böckerna går under benämningen kulturrådsbok är för honom oväsentligt. Men han menar på att det är i och med utskicken som han får sina ”guldklimpar”. De här titlarna vill han gärna lyfta fram och prata om, men som böcker som finns i bibliotek Gammals bestånd och inte specifikt som en kulturstödd bok. Frank nämner till exempel att förlaget Tranan får mycket stöd för sin utgivning av icke-europeisk litteratur.

Frank säger att mycket av det som kommer med utskicken är en smalare litteratur eller så kallad kvalitetslitteratur. När han ska ge sin syn på vad kvalitetslitteratur är så använder han orden ”god litteratur”. Med begreppet god litteratur menar Frank att ”det är någonting som utmanar, det berör. Utmanar de egna föreställningarna om saker. Det är ju en känsla jag får som jag inte får när jag läser Marianne Fredriksson eller nånting Liza Marklund”. När han benämner populärlitteraturen återkommer Frank ofta till deckargenren. Dock menar han att

deckaren i sig inte behöver vara populärlitteratur men att den genom media och användarintresse skapar en populärlitteratur. ”Folk ska alltid låna samma titlar. Man snurrar på två, tre författarskap.” Frank ställer sig frågande till att biblioteken ska ge en så enorm plats för populärlitteraturen ifråga om antal exemplar. Han menar på att det är en ideologisk fråga: varför det ska ta så mycket plats och lyftas fram. Exempelvis så nämner han namn som Norah Roberts, Danielle Steele och Catherine Cookson.

Sån romantisk dynga. [...] Varför ska jag visa det? Det ska ju stå längst ner eller längst bort nånstans. Vilken butik, vilken matbutik sätter ut en skylt utanför butiken att dom säljer mjölk? Det händer ju inte. Du ska tala om att du har oxfilé. Att du har jävligt fin oxfilé. Det är det du ska tala om.

Som ansvarig för skönlitteraturen talar Frank genom intervjun varmt om poesin. Han menar att med hjälp av Kulturrådets utskick får poesin sin rättmätiga chans på biblioteket. Han nämner skräckexempel på bibliotek där de distributionsstödda titlarna går rakt ner i magasinet.

Frank ser tendenser till att driva bibliotek som företag där det som är gångbart är det exponeras och lyfts fram.

Vi är inget företag. Vi är inte Volvo som ska sälja bilar för att expandera och bli ännu större. Det är alltid det där med att utlåningsstatistik spelar stor roll, för sjunker det så får vi sämre med pengar. Mindre med pengar från kommunen och så. Alltså, man måste alltid mäta saker, faktiskt så här ser det ut och så här många utlån har vi. Det är klart, det förstår man va. Men man kan ju inte bara säga att det inte lånas ut.

Med namn som Stig Claesson, Iréne Némirovsky och P-O Enqvist menar Frank att stödet inte enbart är till för en smal litteratur. Att dessa namn får stöd ser han med blandad förtjusning på. Han menar att det är fina böcker men frågar sig om de verkligen är i behov av statligt stöd.

6.34 Delta

På bibliotek Delta har man byggt upp en viss erfarenhet kring distributionsstödet och lärt sig vad det är för typ av böcker som erhåller stöd.

Bibliotek Delta har enligt Klas ett ambivalent förhållande till distributionsstödet, å ena sidan är det jättebra att de får se böcker som de annars kanske inte hade sett samtidigt som biblioteket ”skiter i Kulturrådet, utan vi bestämmer själva vad vi ska ha i våra hyllor”. Klas upplever en konflikt mellan Kulturrådets ambitioner och bibliotekets egna, mellan ett riksperspektiv och ett lokalt perspektiv. Han menar att biblioteket inte existerar för att tillhandahålla kulturrådsstödda böcker i sina hyllor utan för att erbjuda ett mediebestånd som användarna brukar.

Det gäller ju att ha ett bokbestånd ungefär som ICAs. [...] alltså ICA kan ju inte ha ICA fullt med grejer som ingen köper.

Biblioteket kan inte ha biblioteket fullt med böcker som ingen vill låna, då ser man inte sånt man vill låna.

De titlar som får stöd är inte ”utgivet på grund av någon marknadsundersökning”, utan Klas menar på ”lite fördomsfullt” att stödet ibland kan kännas som att det är till för att stödja och förverkliga författare och fotografers personliga intentioner.

På bibliotek Delta väljer man generellt bort det som är allt för smalt och införlivar istället populärvetenskap och skönlitteratur av bredare modell. På våra frågor om vad som definierar kvaliteten hos litteraturen svarar Klas lite undflyende. Han menar att på bibliotek Delta arbetar en relativt jämnårig personal med medelklassvärderingar och 1970- och 1980-talets värderingar i bagaget. Istället för att svara rakt på frågan talar Klas om att det är viktigt att höja utbildningsnivån i kommunen och att biblioteket gärna bidrar där, men att då ”ska vi i första hand bilda med populärvetenskap och inte vetenskap”.

6.35 Epsilon

Jämför vi en sändning som kom 2001 och en sändning som kommer idag så är det ju stor skillnad, så det är. För nu är det mycket mer, om man nu ska säga det, populära författare. Dom har gått från det riktigt smala, så det har blivit lite bredare.

Både Edith och Lyn uppskattar distributionsstödet. Epsilon är ett mindre bibliotek och böckerna ger biblioteket en identitet det annars skulle ha saknat då många av böckerna som kommer helt enkelt inte skulle ha köpts in. De påpekar gärna hur man märker detta på sommaren då ”storstadsborna” tittar in på biblioteket och ”blir mäkta imponerade” över vad som finns i beståndet. Detta menar de i mångt och mycket är tack vare de distributionsstödda böckerna vilket ger biblioteket den mångfald man önskar men som en begränsad ekonomi annars kunde ha satt stopp för. Något skamset nämner de också poesin. ”Förutom det vi får genom kulturrådsböckerna växer ju inte poesihyllan så där jättemycket om jag säger så”, menar Edith. Namnen som köps in är de stora, välkända och kanske någon svensk debutant. ”Men det är väl annars en sån avdelning som vi förlitar oss till kulturrådsböckerna”.

I diskussionen vad som ses som populär- och kvalitetslitteratur har både Edith och Lyn sina funderingar. Lyn menar först att populärlitteratur är ”där vi har 10 i kö”. De nämner FLN (flärd, lyx och njutning) som något populärt. ”Romantik, lyx, kärlek och pengar. Rika och fattiga”. Edith menar att ”kvalitetslitteratur kan ju också vara populärlitteratur [...] det ena kan ju inte utesluta det andra. Kvalitetslitteraturen kan ju mycket väl bli populärlitteratur om man nu ser populärlitteratur som något som många läser”. Vidare menar hon att attityderna har ändrats genom åren. Begreppen har närmast sig varandra. Vad man förr menade var kvalitetslitteratur var ”den så kallade fina litteraturen”. Dagens litterära klimat ser inte ut så. Edith menar att även de som når ut till en stor publik även håller en hög kvalitet. Lyn säger: ”Det är sällan man får tag på en bok, ja, där man känner att det här är inte god litteratur”.

En sak både Edith och Lyn återkommer till under intervjuens gång är hur stödet ändrats genom åren. Med det menar de att i stödets begynnelse kunde det finnas böcker som ”vad i hela fridens namn är det här för en bok”. Det extremt smala har ersatts med ett större bredd menar Edith. Något som man ser med blandad förtjusning. Då biblioteket hade inköpsstopp 2006 var det bara positivt att de större namnen kom med bland de litteraturstödda böckerna.

Idag när man åter får köpa medier till biblioteket blir det istället lätt dubletter och kanske kunde man då lagt pengarna på annan litteratur. ”Ibland står man här och tänker när man har packat upp lådan. Hur i hela fridens namn har den här boken fått litteraturstöd? Alltså, då kan det vara riktigt kända namn” och nämner Stig Claesson som ett exempel på en populär författare som erhållit stöd.

När de funderar över hur Kulturrådets utskick ser ut angående populär- kontra kvalitetslitteratur menar Lyn att ”det är ju både populär- och kvalité”.

6.36 Sammanfattning

Generellt kan vi se att biblioteken ställer sig positiva till distributionsstödet. Egentligen är det bara ett bibliotek som ställer sig något tvekande inför det. Klas på Bibliotek Delta har ett något kluvet förhållande till stödet. Han ser å ena sidan positivt på att biblioteket får dessa försändelser av fina böcker, samtidigt som Delta starkt betonar att de själva vill bestämma vad som ska finnas i hyllorna. Denna tanke kan vi även se finns hos de andra biblioteken även om det bara är bibliotek Delta som lyfter fram det som ett problem.

Respondenterna på bibliotek Alfa och Delta säger sig kunna urskilja mönster och tendenser i utskicken, alltså en slags standardisering. Det finns till exempel förlag som föräras stöd oftare än andra och i vårt undersökta material nämner man förlag såsom Symposium och Tranan.

Flera av biblioteken i vårt material är av den åsikten att stödets utformning har kommit att förändras genom åren, att det kontinuerligt rört sig från det väldigt smala till ett allt bredare litteratursortiment. Även om det förvånar en del av våra respondenter att allt fler kommersiellt gångbara titlar erhåller stöd, så ser man ändå utvecklingen med positiva ögon då det allt för smala i vissa fall inte uppfattas som direkt biblioteksmässig litteratur. Med detta kan man ana att det helt enkelt är en typ av litteratur som ej har någon låntagare och mer finns till för att öka den litterära mångfalden. Detta är visserligen i paritet med kulturrådets ambitioner men det skapar en kollision med, kanske framför allt, de mindre bibliotekens möjligheter där både utrymme och låntagare kanske saknas för den allt för smala litteraturen. Ifrågasätts stödet från denna synvinkel från våra respondenter är det mer ur ett personligt perspektiv och mindre från bibliotekets, som i slutändan gagnas därav. För även om distributionsstödet sägs öka mångfalden på vissa bibliotek (Beta och Epsilon) så går det inte att komma ifrån att yttrandet i sig är paradoxalt, om stödet i sig gynnar titlar som de flesta bibliotek redan har införskaffat. Samtidigt som det går att se att en distans omedvetet arbetas fram gentemot den del av utskicken som faktiskt är smal och svårplacerad, både från biblioteken och för bibliotekarierna själva.

De distributionsstödda titlarna nämns i både positivt och negativt ordalag i vårt material. I sin syn på stödet skiljer sig framförallt bibliotek Gamma och Deltas respondenter åt. Frank på Gamma ger uttryck för en personlig lycka och glädje i och med stödet och talar om dem som sina guldklimpar. Medan Klas på Delta talar om böckerna som varor utan marknad. Båda problematiserar utskicken med varumetaforer, Klas jämför titlarna med osäljbara artiklar i en ICA-butik medan Frank ser dem som bibliotekens oxfilé, det vill säga det exklusiva och utstickande, det som bör ta och få plats i biblioteket. Att åsikterna skiljer sig åt har givetvis många förklaringar, det handlar om år i yrket, bibliotekens storlek (dock är skillnaden mellan Gamma och Delta relativt liten) och synen på litteratur.

Vi har inte gått närmare in på våra respondenters generella syn på litteratur, däremot har vi som bekant undersökt vad de anser definierar kvalitetslitteratur och populärlitteratur, om en sådan distinktion ens är möjlig eller önskvärd. För undersökningen har det dock varit nödvändigt att lyfta fram då kvalitet är Kulturrådets ambition och mål. Bibliotek Alfa, Gamma och Epsilon menar på att stödet som det ser ut idag innehåller både kvalitetslitteratur och populärlitteratur, dock med reservationer för vad som då faktiskt menas med populärlitteratur. Om det är vad som säljs och innebäret i detta har många läsare så existerar det definitivt i stödet. Alla tillfrågade ger sin syn på kvalitet och bristen därav förutom Klas på bibliotek Delta som undvek frågan. Från de övriga kan vi urskilja två synsätt på dessa begrepp. Alfa och Epsilon ger uttryck för att begreppen går in i varandra, vilket vi tolkar som dess egentliga upplösning, eller åtminstone att de tappat sin vikt i betydelse för att dela upp litteraturen. Dock så ger båda uttryck för vad som kan, med betoning på just kan, definiera populärlitteratur och kvalitetslitteratur. Här kan våra frågor spelat roll och lett dem till att göra definitioner de egentligen inte önskat. Epsilon nämner FLN-litteratur som exempel på populärlitteratur och Alfa lägger i kvalitetsbegreppet innebörden av ett högre syfte. Utmärkande är ändå ett synsätt där kvalitet sägs existera i alla genrer (Alfa) precis som dess motsatts. En mer polariserande syn på begreppen finner vi hos Frank på bibliotek Gamma. Han ser det hela som en ideologisk fråga om vad som ska få ta plats i bibliotekets rum. Kvalitet ställs mot det populära, där det sistnämnda definieras av media och användarintresset, inte av författaren och dennes texts intentioner. Detta är ett synsätt som delas av bibliotek Beta, dock med skillnaden att i det som ligger på topplistan inte innebär sämre kvalitet. Populärlitteratur jämförs av bibliotek Gammas respondent med mjölk, vilket står i kontrast mot hans tidigare uttalande om de distributionsstödda titlarna som guldklimpar.

En litterär genre som flera av de undersökta biblioteken lyfter fram som problematisk är lyriken. Detta är en genre som på flera av biblioteken har hamnat lite vid sidan om. Man köper helt enkelt inte in mycket lyrik till biblioteken idag. I vårt material framkommer hur biblioteken med ett undantag (Delta) ser stödet som en stor möjlighet för lyrikens fortsatta tillväxt på bibliotekets hyllor. Bibliotek Delta ser dock annorlunda på det hela. Det man inte tänker sig att köpa in behöver man inte heller lyfta fram bara för att det kommer med Kulturrådets utskick. Anledningen till detta är att lyrikkonsumtionen inte skulle bli högre med dessa böcker i hyllan. Vad man kan utläsa genom detta är att biblioteken i mångt och mycket lämnar över lyrikansvaret till Kulturrådet och deras arbetsgrupp.

6.4 Syfte, ansvar och marknadsföring

Under denna punkt ser vi närmre på den övergripande syn som bibliotekarierna på respektive bibliotek har angående de stödda titlarna samt över Kulturrådet i stort. Vad är det som är positivt med stöden och vad som kan ses som negativt? Vad anser de tillfrågade är syftet med titlarna och hur förstår de Kulturrådets intentioner? Var ligger ansvaret för att dessa böcker ska nå ut till sina låntagare och hur marknadsför biblioteken dessa böcker utåt? För att konkretisera så härleder vi denna diskussion till arbetets första och fjärde frågeställning: Vilka attityder existerar hos bibliotekarier kring de distributionsstödda titlarna? Hur förhåller sig bibliotekarierna till Kulturrådets intentioner om titlarnas tillgänglighet?

6.41 Alfa

Roine tror att det huvudsakliga syftet med distributionsstödet är att ”sprida dessa böcker till en bredare publik via biblioteken”. Han tror att det är Kulturrådets förhoppning att biblioteken ska ta in merparten av dessa böcker i sitt bestånd. Men i det stora hela anser Roine att syftet känns oklart, är det i ett läsfrämjande syfte frågar han sig, för då är ju det här helt fel typ av böcker.

När det gäller ansvar och marknadsföring så är bibliotek Alfa positiva till att få gratis böcker, men under den förutsättningen att man har friheten att göra vad man vill med dem.

Jag tycker inte att man kan hävda att det är vårt ansvar att marknadsföra alla möjliga böcker som dom skickar till oss. Däremot så tycker jag att ansvaret ligger på oss att använda dom här, att seriöst överväga att använda dom på ett bra sätt. Att inte bara låta dom stå på en hylla och skräpa och tycka att det är ett problem, utan att biblioteken är kreativa och försöker få ut dom här på olika sätt. Dom man inte kan ha själv kanske man kan dela ut som lotteripriser eller till lokala föreningar eller nåt annat. Den typen av ansvar tycker jag mer att vi kan ha, dom ingår i en större helhet.

Det som görs på bibliotek Alfa idag för att nå ut med kulturrådsböckerna till sina användare är att de försöker skylta med dem. I biblioteket finns en skyltsnurra placerad speciellt avsedd för böcker från Kulturrådet. Roine lyfter ibland personligen fram stödda böcker som han kan se stå på en bokvagn. Mer än så görs inte, det finns till exempel ingen samlad satsning. Dock talar Roine om en tidigare satsning som gjordes mellan länstrafiken i länet och biblioteket, syftet var att erbjuda litteratur och tidskrifter för långdistansresenärer. Här kom de distributionsstödda titlarna väl till pass till bussarnas boklådor. Projektet är dessvärre nerlagt.

När vi kommer in på Kulturrådets ansvar för marknadsföring så kan inte Roine först komma på att någon satsning på marknadsföring från deras sida har skett, men så kommer han på ett kampanjmaterial som skickades ut för några år sedan på förfrågan från ett bibliotek. Enligt Roine rörde sig om affischer med texten *Nu har biblioteket fått 174 nya böcker, kom och låna*. Roine menar att ”det framgick ungefär som att, jaha, biblioteket köper bara 174 böcker under året, det var en bedrövlig formulering. Alltså de var helt oanvändbara”. Roine poängterar att problemet med en sådan affisch är att den förutsätter att alla bibliotek lägger in dessa 174 böcker, på ett mindre kommunbibliotek kanske man bara för in 50 i sitt bestånd, då

faller ju hela kampanjen. Han menar att Kulturrådet inte bara ska skicka ut saker, att det är slöseri med resurser och ser hellre att det fanns material att beställa från deras hemsida.

6.42 Beta

Det huvudsakliga syftet med dessa stödda böcker menar bibliotek Beta är att allmänheten ska få möjlighet att ta del av dessa böcker. Då de plockar in samtliga böcker i sitt bestånd så får resterande böcker en fin geografisk spridning på kommunens filialer. Respondenterna menar även att mindre kommuner har samma rätt till att läsa böcker som man gör i större städer och detta hjälper distributionsstödet till med.

Det generella ansvaret kring de distributionsstödda böckerna ligger enligt Sonja hos Kulturrådet. När sedan Kulturrådet sänder över dessa böcker går det över till att bli bibliotekens ansvar. Sonja menar vidare att Kulturrådet lämnar över allt ansvar för böckerna till det enskilda biblioteket så fort det har packats. ”Det är det som är så konstigt. Man lägger ner så himla mycket pengar på detta så släpper man det när det är nästan framme. Det retar mig på nåt sätt.”

Den egna marknadsföringen är på bibliotek Beta tämligen blygsam. De har en hylla i biblioteket där det placeras ett antal titlar. Vid hyllan sitter en affisch som meddelar att här är böcker från Kulturrådet, men är ändå på det klara med att användarna inte har någon riktig koll på vad en kulturstödd bok innebär. Det här är ett system som har följt med under årens lopp och våra respondenter menar att orken inte vill infinna sig för att utveckla detta vidare. Liz menar att det är en slags marknadsföring att föra ut böckerna till filialerna. Sonja som själv arbetat på filialer påpekar att de gör lite som de vill med marknadsföringen. Det kan innebära att det skyltas med att det är böcker från Kulturrådet. Att biblioteket använder böckerna på en särskild snurra eller så förs de bara in bland de övriga böckerna.

Sonja vill minnas att de haft ett bokprat kring böcker från Kulturrådet och menar på att det var av det mindre lyckade slaget. Det gjorde heller ingen uppföljning eller fortsättning av det projektet.

6.43 Gamma

Distributionsstödet syfte enligt Frank är att lyfta fram litteratur, gärna på främmande språk. Det är en hjälp att kunna ge större spridning av titlar utgivna av mindre förlag. Förlag som annars skulle ha svårt att nå ut. Frank menar även att stödet är till för författare. ”Oetablerade författare”. Han menar att detta kan få dem att få läsare de annars hade varit utan.

Efter att Kulturrådet gjort sitt utskick blir det bibliotekets ansvar att hitta läsare till dessa böcker. Frank har svårt att se att Kulturrådet skulle kunna göra något som underlättar det praktiska arbetet för bibliotek Gamma. Vidare menar han att ansvaret för dessa böcker bör vara jämnt fördelat mellan förlag, Kulturrådet och bibliotek. Idag lämnar förlaget boken till Kulturrådet som sedan lämnar den vidare till biblioteket vilket inte innebär att ansvaret överlämnas.

På bibliotek Gamma har man en hylla som kallas för kulturrådshyllan. En hylla där det absolut mest smala utskicken hamnar. En marknadsföringsåtgärd som verkar ha funnits sedan

stödet tillkomst. Frank själv tror inte på någon positiv effekt av att skylta på detta vis utan att det mer kan avskräcka användaren.

Jag är ju emot att man ska marknadsföra att det är såna böcker.
Jag vill alltså, jag vill bara att det ska in i det vanliga beståndet.
Och att man därifrån, inte mystifierar på nåt vis. Att man lyfter
fram det och sen så vet ju inte den som ser den ok det är en
kulturrådsbok eller inte.

Frank menar att det egentligen inte finns några kulturrådsböcker utan att all litteratur är böcker som ska finnas i bibliotekets bestånd. För att föra fram den litteratur som Frank önskar lyfta fram har han vissa små knep att tillgå. Bland annat talar han om återlämningshyllan som ett bra marknadsföringsknep. Han säger att ”folk läser vad andra läst. [...] Många går inte längre i biblioteket än dit. Jag brukar byta böcker. Jag skyfflar undan det som kommit in och istället ställer jag böcker som jag tycker om”.

6.44 Delta

Klas poängterar flera gånger under intervjun att han och biblioteket tycker att det är jättebra att utskicken kommer biblioteket till gagn och att grunden för stödet är att ge ut kvalificerad svensk litteratur för spridning i landet. Det framkommer även att han anser att stödets syfte är att upprätthålla en viss kulturell standard i landet. Klas nämner även ett slags pedagogiskt syfte. Han pekar på att någon kanske får möjligheten att göra en fotobok tack vare att detta stöd finns tillgängligt.

Biblioteket känner sig väldigt fria när det gäller vad de får och kan göra med de utskickade böckerna, och har ett ”gott samvete” över hur hanteringen sker. Att biblioteket måste få göra som man vill med böckerna är en synpunkt som genomsyrar intervjun. Att de faktiskt inte har möjlighet att integrera alla titlar i det egna beståndet för då skulle ”allt haverera” och ”då skulle nämligen någon annan än vi som jobbar i verksamheten bestämma vad som ska finnas på detta bibliotek. Det tycker vi inte. Vi ska inte gå tillbaka till Gustav Vasa”. Samtidigt så önskar Klas att allting skulle ha möjligheten att komma fram och att allt var lika värdefullt, att valet skulle ligga hos användaren vad man vill och inte vill ha, men ”marknaden ser ju inte ut sån” och förhindrar på så vis en sådan utveckling.

Den metod för att marknadsföra dessa böcker som använts och används är att de skyltas att det är kulturrådsböcker. Klas talar om olika ”affischliknande historier” som kommit från Kulturrådet för att hjälpa till med att få ut dessa böcker till läsare. Men Klas tycker att det är tillräckligt som det är och biblioteket i sig har ”inga ambitioner att utveckla just den här verksamheten gentemot kulturrådsböckerna nåt vidare”.

6.45 Epsilon

Om man ser till den huvudsakliga avsikten med distributionsstödet menar Edith att det har blivit ett sätt att kunna erbjuda ett bestånd av böcker man annars inte hade köpt in. ”för vår del är det ju för att bredda och kunna erbjuda böcker som vi annars inte kan erbjuda våra

låntagare”. De talar även om poesin som utan stödet hade haft en svagare ställning än vad som nu är fallet.

Angående ansvaret kring dessa utskickade böcker så visar man på Epsilon en stor tacksamhet inför dessa böcker. Edith menar att alla har ett ansvar.

Vi som tar emot böckerna har ju ett ansvar och dom som sitter där uppe och skickar ut till alla Sveriges kommuner. Vi behöver ju inte göra likadant i varje kommun, så lite tycker jag faktiskt att dom kunde hjälpa till. Sen får man göra lokal anpassning på varje ställe. Men alla behöver ju inte uppfinna hjulet.

Marknadsföringen av dessa böcker är något blygsam. Det framhåller både Edith och Lyn. Biblioteket har en snurra och en hylla där man placerar böcker som kommer från Kulturrådet. Bakom den finns en affisch som kom ”ungefär i halvtid”. Vilket är det enda material som Kulturrådet bidragit med, enligt Edith. De talar även i positiva ordalag kring hur dessa böcker skulle kunna marknadsföra biblioteket och kanske redan gör det. ”Det är ju ett sätt för det lilla biblioteket att visa åtminstone genom litteraturen, kan erbjuda sånt som man kan förvänta sig bara finns på ett stort bibliotek”.

6.46 Sammanfattning

När biblioteken ska beskriva sina egna funderingar kring det huvudsakliga syftet med distributionsstödet så uppkommer det flertalet tankar. En gemensam åsikt är att biblioteken ser stödet som en möjlighet att lyfta fram en typ av litteratur biblioteket annars kanske skulle stå utan. Även om de i huvudsak är relativt överens i denna fråga så är frågan mycket mer komplex än så. Den egentliga fokuseringen grenar ut sig i olika områden då det handlar om stödets syfte, från flerdimensionellt till endimensionellt. Två av de undersökta biblioteken (Alfa och Beta) anser att syftet är att bredda den läsande publiken och ge alla en chans att ta del av den typ av litteratur som skickas ut med stödet. Epsilon nämner inte den potentiella publiken utan menar på att stödet syftar till att bredda det enskilda bibliotekets bestånd, vilket även Beta ger uttryck för då stödet tillgodoser litteratur till de mindre filialerna. Att den geografiska spridningen av litteraturen är ett viktigt syfte helt enkelt, vilket även bibliotek Delta upplyser om. Det ska helt enkelt vara ovidkommande var i landet man lever. Detta kan vi se är en tanke som bär på en klar demokratisk aspekt, att alla ska ha tillgång till samma, i det här fallet, litteratur.

Men syftet kan dock vara spritt i flera led och kan omfatta flera innebörder. Bibliotek Gamma anser att stödet existerar för att lyfta fram litteratur från de mindre förlagen som annars har svårt att föra fram sin utgivning för en större publik, litteratur på främmande språk och att här finns även möjligheten att okända författarskap får uppmärksamhet de annars kanske hade gått miste om. Bibliotek Delta lägger fokus på den svenska litteraturen och ser större övergripande mål som att uppehålla en kulturell standard i Sverige. Två av biblioteken nämner också syftet i en pedagogisk kontext (Alfa och Beta) där läsfrämjandet kan ses som ett avgörande syfte. Delta pekar även på att en pedagogisk tanke är att en författare kanske kan ge ut en bok tack vare stödets varande. Fotoboken nämns som ett projekt som kan vara en pedagogisk insats. Dock är Alfa kritisk till detta kring huruvida stödet kan ses som pedagogiskt ur ett läsfrämjande syfte och menar på att om det är syftet så innehåller

distributionsstödet fel typ av böcker. Alfa uttrycker även en kritisk syn på syftets innebörd då det för Roine känns tämligen oklart.

Var ligger då ansvaret för att dessa böcker ska komma ut till sina rättmätiga läsare? Frågan är mångfacetterad och finns inte klart definierad i Kulturrådets huvudmål med distributionsstödet förutom att de kan användas i läsfrämjande syfte och i bibliotekens marknadsföring.⁶⁴ Det är helt enkelt upp till de olika aktörerna att själva tolka detta och hur de vill agera. Biblioteken som är den sista instansen innan böckerna ska nå sin läsare tolkar detta ansvar på sin egna lokala nivå i vår undersökning. Flera av våra respondenter anser att när väl böckerna anlant ligger det huvudsakliga ansvaret hos biblioteken, men att det just inte finns något ramverk att följa utan biblioteken kan själva arbeta fritt kring hur de vill fokusera på dessa utskick. För bibliotek Alfa innebär ansvaret ett seriöst övervägande och ett kreativt arbete med böckerna. Här får biblioteken en möjlighet att arbeta vidare med litteraturen. Även Epsilon är av en liknande åsikt när de nämner lokalanpassningen. Inget bibliotek är det andra likt och vid en sändning kulturrådsböcker gäller det för det enskilda biblioteket att hitta den form som fungerar bäst men respondenterna önskar att Kulturrådet kunde hjälpa till lite längre än vad som nu är fallet. Det går att se en tanke åt att, kanske främst, de mindre biblioteken skulle behöva en viss assistans för att underlätta just denna verksamhet. På Bibliotek Beta talas det också om bibliotekets ansvar, även om de påpekar att det generella ansvaret ligger hos Kulturrådet, men att det blir ett ansvar de inte själva väljer utan att det sker per automatik utan uppbackning från Kulturrådet. Detta ser man som något problematiskt, det blir ett resursslöseri att agera på det viset. Att det blir snedvridet att man så pass länge arbetar med ett utskick och när det sedan anländer så lämnar man även över ansvaret. Bibliotek Gamma är inne på samma linje att biblioteken själva får ta över ansvaret kring utskicken men ser det tvärtom inte som något problem. Bibliotek Gammals respondent menar att biblioteken bör kunna sin litteratur och hur den ska nå ut till sina låntagare.

När vi ser till hur marknadsföringen av de litteraturstödda och distributionsstödda titlarna ser ut på de tillfrågade biblioteken är det en genomgående homogen och likriktad sådan man möter. Samtliga fem har antingen en så kallad kulturrådshylla eller en boksnurra där böckerna exponeras just som "Böcker från Kulturrådet", med reservation för hur det är formulerat. Trots samhörigheterna på samtliga bibliotek existerar ändå ett antal varierande metoder att förhålla sig till denna typ av marknadsföring. Bibliotek Delta ser detta som absolut tillräckligt och har uttryckligen inga vidare ambitioner att utveckla eller förnya sig när det gäller detta. Bibliotek Beta har en mer självkritisk syn på bibliotekets marknadsföring, men medger att orken inte finns att göra något ytterligare. Frank på bibliotek Gamma har här den mest utstickande åsikten i frågan om det egna bibliotekets exponering av dessa böcker. För trots att Gamma i grunden har samma system för skyltning som de övriga, anser han att det motverkar sitt egentliga syfte. Böckerna ska inte komma användarna till hands som böcker som går under benämningen kulturrådsböcker, utan som en litteratur bland den övriga på biblioteket. Att tillgripa skyltning av dessa böcker som kulturrådsböcker avskräcker och mystifierar, enligt Frank, och begreppet kulturrådsbok har ingen reell existens utanför distributionssystemet.

Två av de fem undersökta biblioteken ger exempel på ett mer levande försök till marknadsföring av böckerna. I ett projekt med ett lokalt trafikföretag så erbjöd bibliotek Alfa bland annat litteraturstödda titlar till de som reste med företaget, detta är intressant att lyfta fram för här tar sig litteraturen utanför biblioteksrummet och bebländar sig med annan media

⁶⁴ Statens kulturråd (2007). http://www.kulturradet.se/templates/KR_Page.aspx?id=1703&epslanguage=SV [2007-05-03]

som erbjuds resenärer likt Metro och andra gratistidningar. Det visar även på ett föredömligt sätt att biblioteket med enkla medel kan gå ut och samarbeta med andra verksamheter ifråga om marknadsföring av litteratur, så även litteraturstödd sådan. Bibliotek Beta gjorde likaså ett mer avancerat försök att få ut böckerna till sina användare genom att genomföra bokprat kring distributionsstödda titlar. Experimentet nämns som blygsamt och av det mindre lyckade slaget, och gavs därför endast ett försök. Man gjorde heller ingen uppföljning vilket vi tolkar berodde på att orken inte fanns. Intresseväckande är trots allt det faktum att idéerna inte tycks saknas på vad som skulle kunna göras för denna typ av litteratur av biblioteken, både i själva byggnaden men även utanför där de har möjlighet att möta en annan typ av användare. Möjligen kan bokpratet vara givande och skapa en nyfikenhet och läslust ifall det sätts i system och kommer till låntagarnas kännedom.

Biblioteket Epsilon, det minsta i vår undersökning, har förvisso en marknadsföring likt de övriga tillfrågade men talar om att den litteratur de får från Kulturrådet blir en marknadsföring för hela biblioteket. De får möjligheten att profilera sig som ett bibliotek med bredd, att ha ett utbud som de stora biblioteken. Ett liknande resonemang möter vi på bibliotek Beta, där böckerna sägs gynna och marknadsföra de mindre filialbiblioteken i kommunen.

När vi har talat med våra respondenter så är det svårt att avgöra hur Kulturrådet hjälper till med marknadsföringen, då det nämns olika försändelser av material. Det som det talas om är olika affischkampanjer (Alfa, Delta och Epsilon) för att marknadsföra de utsända böckerna. Bibliotek Alfa är mycket kritisk till en mindre kampanj och nämner det i ordalag som bedrövlig och oanvändbar.

6.5 Förändringar och förbättringar

Nedan presenteras de åsikter och funderingar som respondenterna givit uttryck för angående förändringar och problem med stödet. Vad kan bli bättre med distributionsstödet, vilka konkreta förbättringar efterfrågas? Här diskuteras det utifrån samtliga våra frågeställningar.

6.51 Alfa

Något som Roine återkommer till är det resursslöseri som faktiskt existerar i och med distributionsstödet. Det är alltifrån de oönskade affischerna till utskick som överbelastar små kommunbibliotek. ”Jag ifrågasätter om det är så jätteklokt att skicka identiska sändningar till alla kommuner oavsett storlek”. Roine ställer sig frågande till att en kommun med 6000 invånare får samma sändning litteratur som en kommun på 60000 invånare. Han ifrågasätter de mindre bibliotekens behov av den här litteraturen och frågar efter en differentiering av utskicken. Här menar han att Kulturrådet skulle kunna vara mer flexibla i sina utskick och nämner behovsstyrning och gradering efter kommunstorlek. Kulturrådet skulle kunna göra en bedömning om vilka av de litteraturstödda titlarna som är mest attraktiva för bibliotek med max 10000 invånare i sitt upptagningsområde.

Roine tror att det skulle vara bra att utöka stödet så det går till andra medier också, så att distributionsstödet även innefattar cd-böcker och film.

6.52 Beta

Bibliotek Beta ger uttryck för en viss irritation gentemot Kulturrådet, det känns lite ”fjuttigt”. Sonja anser att litteraturstödet skulle kunna snävas in lite, att det blev mer restriktivt, alltså ge det till titlar som inte är kommersiellt gångbara. Hon tycker även att det borde medfölja något informationsmaterial, ett ”litet kitt”, tillsammans med utskicken som till exempel författarpresentationer, skyltmaterial, en PowerPoint-presentation och kanske en tidning. Detta skulle främst hjälpa de mindre biblioteken som saknar de resurser som de större har tillgång till.

Att varje bibliotek ska stå att göra det här materialet, om man tog lite pengar från de här stora titlarna och la på sånt så tror jag att det skulle ha mycket, mycket större effekt.

Hon menar att detta har efterfrågats av flera bibliotek tillsammans med Kulturrådets egna utredare, men att Kulturrådet ändå bara kör på som de alltid har gjort. Sonja ser också att det vore en bra idé om förlagen kunde slå sig samman och arbeta fram ett material till biblioteken, hon nämner att det redan finns en bokkatalog från mindre förlag. Där finns alltså redan en påbörjad kontakt mellan förlag och bibliotek.

Liz funderar över om det inte hade varit bra att publicera listorna på kommande stödböcker tidigare för att undvika att biblioteken får dubletter. Sonja fyller på att eftersom det är ett efterhandsstöd så har biblioteket ofta köpt in böckerna när de kan se vilka titlar som fått stöd. Både Sonja och Liz efterfrågar en utvärdering från Kulturrådet angående distributionsstödet.

Andra förändringar kring distributionsstödet som de diskuterar är att olika medier kunde berättigas stöd nu när det inom bibliotekets väggar finns en hel rad nya medier. De talar om att det kunde anordnas författarturnéer kring utskicken, att Kulturrådet kunde ge biblioteken ett slags stöd med personaltimmar för att arbeta med böckerna, samt att Kulturrådet jobbar mer aktivt ut mot medierna för att marknadsföra dessa titlar.

6.53 Gamma

Frank har funderat över om att det kan vara dålig bredd på de titlar som Kulturrådet sänder ut. Som exempel lyfter han fram medicinböckerna, ”det kan vara nån bok från Karolinska” som kommer. Han menar på att de fackböcker som anländer nästan är uteslutande rena kulturböcker som behandlar konst, litteratur och filosofi och ifrågasätter apropå detta Kulturrådets läsegruppers arbete. Att det kanske skulle behövas ses över för att få en större spridning. Inom det skönlitterära ser han inte samma problem. Frank ställer sig även frågande till att de riktigt stora förlagen kan erhålla stöd och menar att ”det säkert finns jättemånga andra böcker och förlag som skulle kunnat få del av dom pengarna som dom stora elefanterna får ta del av. Det är mycket Bonniers-böcker.”

Till en början i intervjun hävdar Frank att han inte är i behov av något speciellt informationsmaterial från Kulturrådet. ”Det skulle kosta ytterliga 43 miljoner om dom skulle ha någon människa som skulle sitta och skriva om alla böckerna. Det har dom inte råd eller ambitioner till”. Men senare i intervjun återkommer han till frågan och menar på att det kanske skulle vara bra med kort till böckerna likt BTJs arbetssätt där man på ett enkelt sätt kan se typen av innehåll, som exempel lyfter han fram barndomsskildring, far och son förhållande eller familj.

Frank tycker att det både är absurt men samtidigt kul att samma böcker skickas till så olika kommuner som Stockolm och Bromölla.

6.54 Delta

På bibliotek Delta har man arbetat in rutiner i mottagandet och utplacerandet av de distributionsstödda titlarna. Klas och biblioteket är nöjda med hur det ser ut idag och menar på att det har blivit rutin i distributionsstödet och att ”ingen bryr sig särskilt mycket om vad som händer längre”. På vår fråga om det skulle behövas några förändringar i stödet så svarar han ”säkert”, och pustar när vi frågar om vad.

Det han kan tycka är konstigt med stödet är att det går ut likartade sändningar till en kommun med 4000 invånare som till Göteborg. ”Kommunnivåstänkandet är lite fyrkantigt” säger han.

6.55 Epsilon

På bibliotek Epsilon är man i det stora hela tillfreds med hur allt fungerar i dagsläget. Vissa små funderingar har de dock och de rör sig kring hur Kulturrådet kanske borde se till det lokala behovet. ”Om man tänker sig Stockholms stadsbibliotek, för dom, det här spelar ju

ingen roll för dom. Dom har ju det mesta ändå. Så jag vet inte om det här kanske betyder mer för mindre bibliotek”.

De ser kanske att förlagen kunde ta på sig ett ansvar angående dessa böcker. Lyn påpekar att många förlag klarar att överleva tack vare distributionsstödet. Edith och Lyn är även överrens om att ett mindre utskick från förlagen vore på sin plats för att förstärka böckernas identitet. Detta även för marknadsföringen av dessa böcker. De menar båda att vissa böcker känner man inte alls till och då skulle lite enkel information kunna hjälpa biblioteket att finna låntagare till de böckerna.

6.56 Sammanfattning

Alla undersökta bibliotek har idéer kring hur förändringar av distributionsstödet skulle kunna förvandla det till ett mer tillgängligt sådant. Tre av de fem undersökta biblioteken talar om hur ett skriftligt material skulle främja denna litteratur och få den att lättare komma i fokus. Dock har man skiftande tankar och funderingar kring hur ett sådant material skulle utformas. Bibliotek Beta är de som har den allra vidaste uppfattningen kring hur detta skulle kunna se ut. Man nämner att ett informationsmaterial i form av allt från text via skyltar till ett PowerPoint-material skulle hjälpa till att lyfta fram dessa titlar ur skuggan. De nämner också den tänkbarheten att förlagen skulle kunna ta ett större ansvar än vad som nu är fallet. Detta är något som även Epsilon ger uttryck för. Detta skulle hjälpa böckerna att finna sin identitet och dessutom att genom ett enklare informationsmaterial skulle låntagarna lättare kunna upptäcka dessa böcker. På bibliotek Gamma menar man inledningsvis att något material ej behövs för att lyfta fram dessa böcker, men kommer sedan fram till att ett material där man på ett enkelt vis kan ta del av bokens innehåll vore användbart för att på ett lätthanterligt vis kunna få grepp om den litteratur man inte har någon riktig kännedom kring. Dock anser Frank att detta skulle komma att bli till en extra kostnad och man kan ana att kostnaden för ett sådant material skulle gå ut över distributionsstödet. Ett sådant material har varit under diskussion menar respondenterna på bibliotek Beta. De påpekar att flera bibliotek har efterfrågat ett sådant material och att det dessutom har funnits en dialog med Kulturrådet kring hur ett informationsmaterial skulle kunna ta form. Här finns dock ej några konkreta förslag utan mer att tankarna har funnits där och uppenbarligen fortfarande finns. Detta är dock ej något som utmynnat i någonting matnyttigt och Kulturrådet kör på som de alltid gjort, säger man på bibliotek Beta.

Idag är stödet enbart till för litteraturen men ett par av de undersökta biblioteken har en önskan om att det kunde vara på sin plats att man utvidgade stödet något. Detta menar de för att medierna idag är fler än vad de varit tidigare. Bibliotek Alfa nämner cd-böcker och film, på bibliotek Beta talar man i bredare ordalag och nämner att olika medier tar allt större plats och kunde därför införlivas i distributionsstödet. Detta är intressanta ståndpunkter som berör bibliotekens framtid. Stödet är idag är slags garant för att den smala litteraturen ska få fortsatt kraft på landets folkbibliotek. Idag börjar även medier ta nya former och man kan idag se flera fall av gränsöverskridningar.

Den kritik som är mest genomgående i vårt material gentemot Kulturrådet och distributionsstödet är framförallt att samtliga svenska folkbibliotek får exakt samma försändelser. Roine på bibliotek Alfa efterfrågar en differentiering och flexibilitet, där behovsstyrning och kommunstorlek borde tas i beaktande. Som det ser ut i dagsläget resulterar distributionsstödet i ett resursslöseri, enligt honom. Klas på bibliotek Delta ser det

hela som ett fyrkantigt tänkande, medan Frank på bibliotek Gamma har en blandad uppfattning (absurt och kul) över detta arbets sätt. Vad som här sägs är att det inte tas hänsyn till det lokala behovet från Kulturrådets sida, något som respondenterna på bibliotek Epsilon efterlyser. Även om så är fallet så är det minsta biblioteken klart uppskattande gentemot utskicket och lyfter även in alla utskickets böcker i sitt bestånd.

En annan betydelsefull kritik som framkommer i vår undersökning är frågan om vilken litteratur och vilka som egentligen ska erhålla detta distributionsstöd. Sonja på bibliotek Beta ser gärna att stödet blir mer restriktivt, alltså att utskicken snävas in och går till en mer icke-kommersiellt gångbar litteratur. Även Frank på Gamma är inne på samma linje, då han är kritisk till att stödet till exempel går till förlag som Bonniers. Att dessa attityder finns ute på biblioteken kan vi även utläsa i andra delar av intervjuerna där våra respondenter återkommande ställer sig frågande till att vissa väletablerade författare kan ta del av distributionsstödet. Att de mindre förlagen förlorar stöd på grund av att de större har en så pass stor marknad. Frank går även ett steg ytterligare och ifrågasätter likaledes den stödda facklitteraturens bredd, att den idag är alltför likriktad i sina ämnesval. Facklitteraturen är, enligt Frank, nästan uteslutande böcker med rent kulturellt innehåll. Det går att utläsa en önskan om en större bredd kring andra ämnen. Därmed riktas även kritiken mot Kulturrådets arbetsgrupper som arbetar med urvalet av den litteratur som sedan kommer att ingå i utskicken.

7. Analys och diskussion

Analysen kopplar samman uppsatsens tidigare avsnitt, främst appliceras och diskuteras den tidigare forskningen och teorin till det nyss redovisade resultatet utifrån syfte och frågeställningar. Alltså vilka attityder de tillfrågade bibliotekarierna har gentemot de titlar som Kulturrådet förmedlar i och med distributionsstödet.

Vilka attityder existerar då hos bibliotekarierna kring de distributionsstödda titlarna? Frågan är för komplex för att lägga fram i svart eller vitt, det tycks som att det i distributionsstödet spår följer ett mångfacetterat följande av attityder och åsikter, negativa som positiva, skeptiska som entusiastiska. Det är en omöjlighet att ge några entydiga svar, uppfattningarna kan sägas vara lika många som de bibliotekarier vi talat med. Det går att jämföra med det som framkommer i Maiwald och Petterssons magisteruppsats från 1998, där de tillfrågade bibliotekarierna visade upp en negativ syn till ett påtänkt distributionsstöd.⁶⁵ Från våra respondenter framkom även liknande negativa förhållningssätt och värderingar kring stödet, dock så skiljer sig resultatet åt från Maiwald och Petterssons då ingen av våra respondenter egentligen ifrågasätter stödets existens, utan mer dess utformning. Detta kan givetvis härledas till det faktum att våra respondenter har praktisk erfarenhet av det faktiska stödet, vilket inte gäller för de intervjuade i Maiwald och Petterssons uppsats.

Relaterar vi detta till Vestheims⁶⁶ och Freihows⁶⁷ rapporter, samt Smidts⁶⁸ doktorsavhandling om de norska förhållandena mellan bibliotekarier och inköpsordningen så finns det tydliga likheter. De tre arbetena visade på att inköpsordningen hade legitimitet bland bibliotekarierna och den kritik som existerade var kreativ i sin karaktär. Detta stämmer relativt väl överens med vårt eget resultat. Legitimiteten är kanske inte jämngod med det norska förhållandena, men med en nästintill 35 år kortare historia är det inte konstigt. Legitimiteten för stödet bland de tillfrågade bibliotekarierna är ändå god. Dock med undantag från vissa specifika områden gällande de stödda titlarna som vi återkommer till längre fram i detta avsnitt. Även om stödet ifrågasätts så är det i de allra flesta fall av det kreativa och konstruktiva slaget. Kritiken är inriktad på att förbättra, utveckla och hjälpa den svenska modellen.

Att attityderna i vår undersökning skiljer sig åt gentemot distributionsstödet innebär även att de tillförsända titlarna behandlas olika när de väl når biblioteket. Hur påverkar attityderna behandlingen av och arbetet med titlarna?

Av naturliga skäl har vi inte möjlighet att presentera några exakta siffror, detta hade krävt en helt annan typ av undersökning. Här får vi hänvisa till Kulturrådets egen rapport 2002:2 där en siffra på 80 procent sägs integreras⁶⁹. Men det går ändå att se betydande skillnader i vårt material där ungefärliga siffror talar för att en differens mellan 25 till 100 procent är en realitet. Intressant att lyfta fram är att själva intaget av böcker inte verkar vara i beroendeställning till storleken på bibliotek eller kommun. Ett exempel är att biblioteken Beta

⁶⁵ Maiwald, Gunnel & Pettersson, Annette (1998). Biblioteken och litteraturstödet: Utlån och attityder på tre folkbibliotek, Borås, Magisteruppsats

⁶⁶ Vestheim, Geir (2001). Ni liv: om legitimitet og overlevingsevne i innkjøpsordningane for ny norsk skjønnlitteratur. Oslo: Norsk Kulturråd

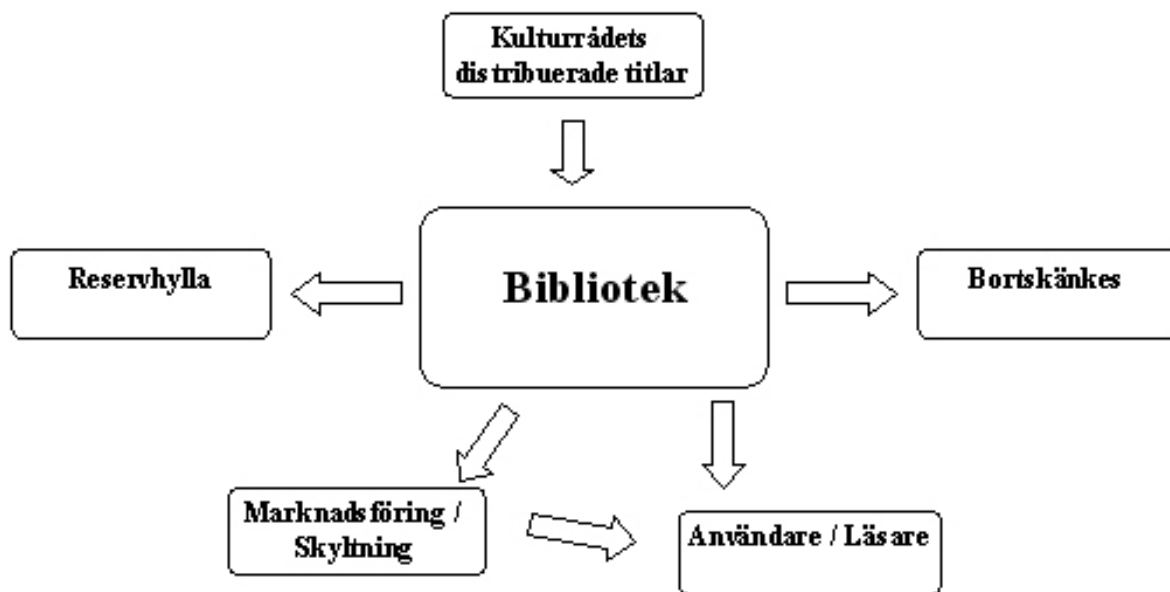
⁶⁷ Freihow, Halfdan W. (2001). *Den edle hensikt – helliger den midlene?*. Oslo: Norsk Kulturråd

⁶⁸ Smidt, Jofrid Karner (2002). Mellom elite og publikum : litteraer smak og litteraturformidling blant bibliotekarer i norske folkebibliotek. Oslo: Det historisk-filosofiske fakultet

⁶⁹ *Bästsäljare och hyllvärmare - Bestånd och utlåning av boktitlar med litteraturstöd 1998-2000* (2002). Rapport från Statens kulturråd 2002:2, s. 24.

och Epsilon tar in all tillförsänd litteratur trots att antalet anställda skiljer sig avsevärt åt, ca 60 respektive ca 10 stycken. Dessutom kan man se att antalet invånare i kommunerna skiljer sig åt med ca 50 000. Vad som avgör om titlarna kommer in i bibliotekens bestånd och hur mycket är en fråga om hur de bemöts av ansvariga bibliotekarier. Är attityden överlag positiv till dessa titlar så tas de om hand oberoende av antalet anställda och storlek på bibliotek.

När valet väl gjorts om vad som ska komma in i beståndet ser dock arbetet med böckerna relativt likartat ut, modellen nedan visar vad som faktiskt sker med böckerna. De differentierade attityderna tycks inte nämnvärt påverka den organisatoriska struktur som ett anlant utskick bearbetas utifrån.

Modell över de distributionsstödda titlarnas gång på biblioteken.

Med åren har distributionsstödet kommit att bli en rutinsak i den vardagliga arbetsgången på folkbiblioteken. Att det förhåller sig på det viset är på gott och ont. Rutiner är nödvändiga för att hålla ruljansen igång men det kan också bli slentrian i det hela vilket kan leda till brist på engagemang och nyfikenhet. Då stödet i mångt och mycket stöttar debuterande och okända författare så är just nyfikenheten en viktig del. Saknas den så blir det per automatik en sämre behandling. Detta syns tydligt i vårt material där bibliotek Gamma och Delta kan ses som direkta motpoler.

Det är möjligt att problematisera stödet från flera utgångspunkter. Ett exempel är att se stödet utifrån begrepp som finkultur/masskultur och kvalitetslitteratur/populärlitteratur. Samt om stödet kan medverka till en standardisering av kvalitetslitteratur. Alltså frågar vi oss var på den litterära kartan upplevs titlarna höra hemma, existerar det en standardisering i och med utskicken och är kvalitetsbegreppet relevant?

Kvalitet kan som nämnts ses som något subjektivt, att skönheten finns i betraktarens öga, att det är ett heterogent fenomen. Men detta innebär inte att det polemiska förhållandet mellan begreppen populär- och kvalitetslitteratur upphör. Stödet i sig ska vara en garant för kvalitet och biblioteken ska kunna erbjuda sina användare kvalificerad litteratur. Vad detta innebär är

en mångfacetterad fråga, men tittar vi på stödet utifrån Hans Hertels modell tycks ambitionen hos Kulturrådet vara att plocka fram litteratur från det speciallitterära kretsloppet. Enligt Hertel så karaktäriseras detta fält av litteratur som är nytänkande och förnyande, precis det som eftersöks av Kulturrådet vid deras bedömningar av litteratur. Att det sedan inte förhåller sig på det viset i verkligheten ser vi klart och tydligt i vårt intervjumaterial. Flera av våra respondenter menar istället att stödet idag har intagit något av en ny form och innehåller numera en blandning av populär- och kvalitetslitteratur. Precis så som Magnus Persson beskriver de två begreppens beröringspunkter med varandra i och med den estetiska trafiken.

Det som här benämns som populärlitteratur har stora likheter med Hertels populärlitterära och masslitterära kretslopp. Det är inte det specifika innehållet hos ett verk som definitionen syftar på, utan i hur stor kvantitet verket produceras, säljs och utlånas. Vi kan alltså se hur stödet rör sig mellan olika kretslopp, precis som modellens hisschakt symboliserar. Visserligen syftar Hertels hisschakt att visa på enskilda verks förflyttning mellan kretsloppen, men modellen går utmärkt att använda för att belysa hur bibliotekarier upplever var titlar i Kulturrådets distributionsstöd hämtas. Den kritik som riktas mot Kulturrådets urval från flera av våra respondenter innebär att de i själva verket ifrågasätter att den litteratur som lämnat de speciallitterära kretsloppen får stöd. Modellen nedan förtydligar var Kulturrådet rör sig i och med urvalet enligt vårt intervjumaterial.

Modell över Kulturrådets urval utifrån Hans Hertels fem litterära kretslopp.

Då stödet förflyttar sig mellan kretsloppen så som våra respondenter menar så innebär det att distributionsstödet förlorar en del av sin legitimitet. Utvecklingen kan givetvis gynna det enskilda biblioteket på kort sikt, men i ett större perspektiv framkommer hur Kulturrådet undanskjuter stödets ursprungliga intentioner. Den nuvarande utformningen leder till att den mer svårtillgängliga och speciallitterära litteraturen undanskymms bland det mer populära i utskicken, precis som i samhället i stort.

Det går givetvis att dra resonemanget dithän att det inte längre existerar något som enkelt och stereotypt kan benämnas antingen populär- eller kvalitetslitteratur. Utan allt har beblandats och gått upp i varandra, det vill säga all konstnärlig produktion berör varandra någonstans i

den estetiska trafiken. Våra respondenter menar att Kulturrådets utskick inte enbart är just kvalitet, men att huvudparten är det, samt att det är möjligt och legitimt att sträva efter kvalitetsbegreppets innebörd hos litteraturen. På så vis ser vi hur förhållandet till dessa titlar även blir än mer komplext av hur kvalitetsbegreppet tolkas. För samtidigt som respondenterna ger uttryck för Magnus Perssons tanke om den estetiska trafiken så har inte Kulturrådets kvalitetsintention förlorat sin legitimitet. Att stödet innehåller en blandad kompott ifrågasätter inte intentionen utan snarare praktiken av systemet och dess titlar. Belyser vi detta utifrån Anna Ekelunds uppsats om fem folkbiblioteks syn på populärlitteratur där just det populära karaktäriseras av titlar med stor efterfrågan och stort utlåningsantal, så berörs inte själva texten i sig utan titelns upptagning av läsargrupper. Vilket givetvis är jämförbart med Hertels modell.

Två av respondenterna (Alfa och Delta) ger uttryck för att en standardisering av stödet kan urskiljas då de anser att det finns den möjligheten att man helt enkelt kan ana sig till vilken nytutgiven litteratur som kommer att erhålla distributionsstöd. Att det går att se detta i stödet tolkar vi som något positivt för det enskilda biblioteket, detta innebär att de inte behöver köpa in vissa böcker eller kan invänta och se om den specifika titeln finns med på Kulturrådets lista över kommande utskick. Detta ger biblioteken möjligheten att lägga sina pengar på annan litteratur, vilket i sig bör bidra till att biblioteket kan få en ökad titelbredd. Ur ett annat perspektiv får dock denna tendens till att kunna avläsa stödet en mer negativ klang då litteratur- och distributionsstödet kan sägas reproducera sig självt. För om det nu är så att man på ett enkelt vis kan förutse vad som får distributionsstöd, talar detta emot Kulturrådets uttalade mål att bidra till originalitet och förnyelse.

Här går det att med förtjänst dra paralleller till Adorno och kulturindustrin. Kulturrådets urval följer alltså ett givet mönster som kan avläsas av våra respondenter. Stödet är med detta synsätt en del i kulturindustrin, precis som biblioteken, som reproducerar och distribuerar litteratur. På så vis är standardiseringen ett befintligt fenomen, reproduktionen inom kulturen är konserverande och fasthållande vid status quo.

Standardiseringen är alltså något reellt, och i och med det går det till och med att tala om en standardisering av standardiseringen då det gäller litteratur- och distributionsstödet. Var detta än sker, så sker denna återigen av Kulturrådet. Det till skillnad från bibliotekens slutgiltiga urval som mer kan sägas röra sig om subjektiva bedömningar speglade av ansvariges förhållande till samhälle och kultur.

Intresseväckande med Adorno och kulturindustrin är att resonemanget belyser och sätter fokus på konstverket (för vår del litteraturen) som en produkt, en vara bland andra varor. Denna tanke framkom tydligt i intervjumaterialet där två av respondenterna talar om litteraturen med hjälp av liknelser med matvaror. Även om innebörden i uttalandena skiljer sig markant åt, talar båda dock sitt tydliga språk om de distributionsstödda titlarna som varor. Frågan är vilka varor som ska exponeras och framhävas ute på biblioteken. Hur förhåller sig då våra respondenter till Kulturrådets intentioner och titlarnas tillgänglighet?

Att koppla litteraturen till matvaror är givetvis ett tydligt förhållningssätt till tillgängligheten, då en vara produceras för att säljas på en marknad måste den exponeras på något vis. Ett exempel på denna skyltning är de specifika hyllor eller boksnurror som en del bibliotek har för nyanlända böcker från Kulturrådet. Utöver det kan vi inte finna någon mer utarbetad arbetsform för att tillgängliggöra titlarna. Detta kan bero på att bibliotekarierna inte gärna

exponerar dessa mer än övrig litteratur och media i biblioteksrummet. De distributionsstödda titlarna är precis som i en butik varor bland andra varor.

Vad som egentligen ska ske med titlarna när de väl anlänt till biblioteken står egentligen outtalat. Naturligtvis är Kulturrådets intentioner att de ska införlivas i de lokala bestånden och finna sin läsare, men våra respondenter frågar sig bland annat hur det ska gå till, för vem och hur ska böckerna egentligen nå ut på ett tillfredsställande vis. Även om de tillfrågade biblioteken är måna om, och skyddar sin egen frihet ifråga om det egna mediebeståndet, så efterfrågas likväl någon slags assistans från Kulturrådets sida med hur biblioteken skulle kunna arbeta med dessa böcker. Att de nu gör vad de vill med böckerna är egentligen inte så underligt. Det tycks råda en viss skepticism gentemot Kulturrådet och hur stödet är utformat, där de lokala problemen inte beaktas och tas på allvar av en tungfotad och ensidigt tänkande statlig institution.

8. Diskussion och slutsatser

I detta kapitel diskuteras uppsatsen i sin helhet, samt i ett vidare perspektiv. Här presenteras även uppsatsens slutsatser.

Kvalitativ forskning har och har alltid haft ett någorlunda problematiskt och begreppskomplicerat förhållande till validitet och reliabilitet. Validitet är starkt förknippat med mätning och kvantifiering av insamlat material.⁷⁰ Denna studie finner sin validitet i samstämmigheten mellan begrepp och det materialet påvisar. På så vis finner vi tillförlitliga svar kring våra frågeställningar om de distributionsstödda titlarna på de tillfrågade biblioteken, samt även i stort. Studien bygger på en diskursiv validitet, där materialet och resultat kännetecknas av öppenhet och diskussion.⁷¹ Reliabilitet i kvalitativ intervjuundersökning innebär hur materialet insamlats och producerats. I själva insamlandet, alltså intervjutillfällena, kan det handla om ifall forskaren ställer ledande frågor. Här bör nämnas att i våra intervjuer har vi närmast oss begreppen populär- och kvalitetslitteratur på ett sätt som kan ha fått respondenterna att ofrivilligt ta ställning till dem (se intervjuguide), med frågor som ”vad kännetecknar populärlitteratur?” och ”vad är kvalitetslitteratur?”. Att göra materialet reliabelt innebär att återge det i sin riktiga kontext och utan ingrepp. Vid vårt arbete med kategorisering och koncentrerat av intervjuerna har vi tvästämmigt avkodat och diskuterat svaren för att få fram ett tillförlitligt och riktigt resultat.

Bibliotekariens roll är att förmedla information, att ledsaga och hjälpa bibliotekens användare. De distributionsstödda titlarna är en del av denna information, de förmedlar sin syn på världen av idag och bringar sin del av kunskap till samhället. Mottas de av ansvariga bibliotekarier som svårtillgängliga, smala och icke gångbara för utlån avspeglas detta sannolikt även på hur de mottas av bibliotekets användare. Och i de fall då böckerna inte ens når hyllan så har ett grundligt misslyckande skett. I vår undersökning ser vi tydligt hur åsikterna går isär. Våra respondenter ger uttryck för att stödet i sig är både svårtillgängligt och relativt lättillgängligt. Problematiken med distributionsstödet är dock förmodligen djupare än så då flera av respondenterna ifrågasätter ett av stödets fundament; lika utskick till samtliga kommunbibliotek i landet. Att detta kan skapa diskussion är inte konstigt. Varje bibliotek har olika behov av litteratur, statligt stödd eller ej, men att behovsanpassa stödet skulle ändå undanröja stödets demokratiska fundament.

Även om alla våra undersökta bibliotek hade funderingar kring att det minsta och det största biblioteket får identiska försändelser ser ändå inte det minsta biblioteket i vår undersökning det som ett problem utan som ett välbehövligt utskick av litteratur. Detta kan möjligen ses som en rent ekonomisk fråga. Med den mediebudget många mindre folkbibliotek har idag så är det inte svårt att tänka sig att flertalet av de titlar som ingår i en sändning från Kulturrådet annars inte hade införlivats i deras bestånd.

Ett paradoxalt fenomen sammankopplat med distributionsstödet är de pendlande attityder mellan positivt till negativt angående stödets utformning och de konsekvenser som det blir för biblioteken. Vår tolkning är att de negativa åsikterna som framkommer i vårt material starkt hänger samman med frågan om böckernas öde när de väl nått biblioteken. För även om biblioteken säger sig känna en frihet att göra vad de behagar med försändelserna så råder det ändå en situation av ansvarstagande gentemot Kulturrådet, och givetvis även mot författare,

⁷⁰ Bryman, Alan (2002). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Liber: Malmö, s. 257.

⁷¹ Kvale, Steinar (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Studentlitteratur: Lund, s. 221f.

förlag och läsare. Detta ansvar tolkas givetvis jämförelsevis olika, vilket vi även visat i detta avsnitt, men det genomsyrar så väl den mest kritiskt lagda bibliotekarien till den mest tillfredsställda.

Ansvarsfrågan tenderar samtidigt att leda in på ett klassiskt konfliktförhållande mellan statlig och lokal nivå i den kulturella infrastrukturen. Respondenten på bibliotek Delta påvisar allra tydligast i vårt material att denna konflikt ständigt är pågående, då han menar att om Kulturrådet skulle bestämma över bibliotekens bokbestånd skulle verksamheten föras tillbaka till ett statligt förmynderi likt på Gustav Vasas tid. Även om det inte ska tas bokstavligt så ger det förståelse för det resonemang han vill lyfta fram. Maktfrågan i sammanhanget problematiseras här till sin absoluta ytterlighet, men visar tydligt på att konflikten och problematiken existerar i och med det statliga distributionsstödet. Ansvarsfrågan är diffus och det finns inga klara riktlinjer att gå efter avsaknaden därav tycks skapa en viss förvirring och irritation bland de tillfrågade angående sakernas tillstånd. I Norge är till exempel reglerna och strukturen för inköpsordningen tydligare och striktare, vilket tycks åstadkomma en större säkerhet angående behandlingen från bibliotekariernas sida. Även om våra respondenter inte efterfrågar en striktare struktur så efterlyser de klarare riktlinjer.

Kulturrådet och utskicken har fått ett viktigt ansvar då det gäller vissa litterära genrer på biblioteken. På bibliotek Beta blir det tydligt genom att av de 17 diktsamlingar som fanns med i det senaste utskicket vid intervjutillfället hade de endast köpt in 3 av dem. Detta beroende skulle kunna bli lidande om stödet tog en annan utformning än vad det har idag, att det rör sig mer och mer mot det så kallade populära. Å andra sidan skulle det förmodligen få biblioteken att själva definiera sin roll och sitt ansvar för lyriken i dagens samhälle. Eller så får det ingen effekt alls som på bibliotek Beta där vår respondent inte tycks vara intresserad av poesin överhuvudtaget. Som vi tidigare nämnt tycks frågorna kring de distributionsstödda titlarna inte inhysa några enkla svar, utan har en inneboende kluvenhet och komplexitet.

På dagens bibliotek etablerar sig olika nya medier sakta men säkert. Frågan är var gränsen ska gå för distributionsstödet. Är det de nya mediernas tur att få hjälp att nå ut till landets bibliotek? Att ett par av våra undersökta bibliotek anser det står ändå klart. Det är likt det resultat som Freihow visade på i sin rapport, där han önskar en förnyelse i den norska inköpsordningen när det gäller nya genrer och format.⁷²

I vår resultatredovisning framkommer tydligt att om Kulturrådets mål ska kunna efterlevas på folkbiblioteken och inte enbart bli tomma välformulerade deviser så krävs att distributionsstödet ses över. Borde inte stödets fokus riktas på en än mer marginaliserad litteratur? En följd av detta skulle kunna vara ett progressivt litteratur- och distributionsstöd som faktiskt rör sig i det speciallitterära kretsloppet. Som några av våra respondenter antyder måste stödet skärpas och snävas in för att fylla sitt egentliga syfte, att framhäva den icke-kommersiella litteraturen.

Utifrån de synpunkter som framkommit i intervjuerna tror vi att just ett bifogat informationsmaterial skulle kunna gynna och avhjälpa en del av problemen ute på biblioteken, men att det även skulle falla väl ut för Kulturrådet, förlagen samt författarna som står bakom dessa titlar. Detta är något som redan i distributionsstödet begynnelse var planerat och som alla då såg som en nödvändig åtgärd. Då talades det om en påkostad katalog som skulle hjälpa biblioteken att marknadsföra titlarna. Någon sådan går än idag inte att finna. Det som går att

⁷² Freihow, Halfdan W. (2001) *Den edle hensikt – helliger den midlene?*. Oslo: Norsk Kulturråd

läsa och informera sig om är vilka titlar som ingår i nästa utskick. Kanske kan man tycka att biblioteken med sin informationskompetens själva kan ordna fram relevant information kring dessa titlar. Vilket förvisso är fullt möjligt men det går inte att förvänta sig att ett mindre bibliotek själva ska skaffa sig en överblick kring dessa ca 700 titlar/år.

Ett sådant informationsblad skulle ge många bibliotek en extra drivkraft att snabbare sätta sig in i vilken typ av litteratur detta är. Man skulle tom kunna tänka sig att denna information fanns tillgänglig redan innan böckerna konkret når biblioteket för att man redan då skulle kunna vara fullt orienterad i vad dessa annars så anonyma kartonger ska innehålla. För att detta ska vara genomförbart krävs att ett samarbete mellan de fyra instanserna i processen intensifieras. Om titlarna som skickas ut ska få ett ansikte och inte mottas som just kulturrådsböcker, alltså en anonym försändelse, måste författarskapen och titlarnas innehåll lyftas fram och exponeras så väl för bibliotekarier som för allmänheten som ändå är de som i slutändan är tänkta att ta del av dessa böcker.

Även om Kulturrådets egen rapport visade på bristfälliga resultat i och med projekt kring stödet, involverande författare, bibliotek och Kulturrådet, så tror vi att det är nödvändigt för att stödet ska falla väl ut. Ett sådant projekt kan sammanföra samtliga aktörer, bredda kunskapen om titlarna, öka utlåningen samt stärka biblioteken och bibliotekariernas kompetens kring just den här typen av litteratur. Förhoppningen inför ett sådant material är att biblioteken ser det hela som ett verktyg och inte ännu ett påfund som måste användas. Vår undersökning visar i flera av fallen att man inte på något vis vill bli styrda men att man gärna tar emot hjälp för att kunna utveckla sitt eget biblioteks hantering av denna litteratur.

Vad som krävs är klarare riktlinjer, efterföljandet av de uttalade urvalsprinciperna, ett bifogat informationsmaterial och ett aktivt arbete för att sammanknyta stödets olika aktörer. Dessa förändringar kan åter legitimera och skjuta liv i ett stöd som i dagens läge existerar mer och mer på slentrianmässig rutin. Då detta är ett stöd som innefattar så många aktörer är det fullt rimligt att även kunna nyttja dessa aktörer för att böckerna ska få den behandling som de ändå är värda.

8.1 Förslag till vidare forskning

Att ämnet engagerar personer på så många plan gör att vidare forskning skulle vara intressant inom flera delar. Vi har i denna uppsats sökt svar på hur bibliotekariers attityder ser ut gentemot dessa distributionsstödda titlar. Men hur ser förlagen på hur stödet är upplagt? Och om man tänker på de som i grunden har gjort själva arbetet, författarna. Hur känner de inför hur deras litteratur tas om hand eller inte tas om hand. Vidare hade det varit intressant att se närmre på vilka intentioner Kulturrådet har kring distributionsstödet i framtiden.

Det skulle även vara intressant att se hur den utländska litteraturen får sin plats inom ramen för distributionsstödet. Man kan även tänka sig att inom forskning av barn- och ungdomslitteratur se närmre på hur barnbibliotekarier använder sig av titlarna i utskicken. Detta på grund av att de arbetar med en annan typ av pedagogik.

9. Sammanfattning

Uppsatsens syfte har varit att undersöka vilka attityder de tillfrågade bibliotekarierna har gentemot de titlar som Kulturrådet förmedlar i och med distributionsstödet. Det övergripande syftet har utmynnat i följande frågeställningar:

- Vilka attityder existerar hos bibliotekarier kring de distributionsstödda titlarna?
- Hur påverkar attityderna behandlingen av och arbetet med titlarna?
- Var på den litterära kartan upplevs titlarna höra hemma, existerar det en standardisering i och med utskicken och är kvalitetsbegreppet relevant?
- Hur tolkar och förhåller sig bibliotekarierna till Kulturrådets intentioner och titlarnas tillgänglighet?

Distributionsstödet är en förlängning av litteraturstödet vilket innebär att förlagen kan söka ekonomiskt stöd för sin utgivning. De titlar som erhåller stöd sänds sedan ut till landets folkbibliotek. Detta stöd har funnits i nuvarande form sedan 1999. Kulturrådets intentioner med detta stöd är att främja kvalitetslitteratur och få en större spridning av litteraturen på landets folkbibliotek.

För att nå uppsatsens syfte används kvalitativa intervjuer. Det för att få till stånd ett levande samtal och utifrån det kunna utläsa attityder och värderingar som är värdefulla för resultatet och analysen. Intervjuerna har genomförts på fem folkbibliotek med sammanlagt sju bibliotekarier. Gemensamt för dessa är att samtliga på ett eller annat sätt står som ansvariga för de distributionsstödda titlar som når biblioteket.

Uppsatsens teoretiska bakgrund är Hans Hertels modell om *litteraturens fem kretslopp* och Theodor W Adornos arbeten om *kulturindustrin*. Dessa båda teorier går att placera under begreppet litteratursociologi. Hertels kretsloppsmodell används för analys av dess distributionsstödda titlars placering på den litterära kartan, medan det med hjälp av Adorno utreds om stödet producerar en litterär standardisering i och med utskicken.

Uppsatsens resultatavdelning är uppdelad i fyra avsnitt vid namn *arbetsgången och behandlingsprocessen, förhållandet till de distributionsstödda titlarna och kvalitetsbegreppet*, *syfte, ansvar och marknadsföring* samt *förändringar och förbättringar*. I analysen diskuteras resultatet utifrån den tidigare forskningen som presenteras samt teorin, materialet påvisar att attityderna gentemot distributionsstödet är väldigt komplexa. Det går att utläsa en stark kritik kring hur det hela sköts samtidigt som respondenterna överlag ser positivt på de titlar som ändå kommer in i bibliotekens bestånd. Med vilken attityd utskicken bemöts påverkar i hög grad hur mycket av utskicken som faktiskt kommer in i bibliotekens bestånd. Positivt mottagande genererar ett större intag av titlar än ett negativt. När urvalet gjorts ser dock behandlingen likartad ut på samtliga bibliotek.

Uppsatsen åskådliggör vissa tydliga brister i hur stödet ser ut i dagsläget. Då det i sin begynnelse var ämnat för en marginaliserad typ av litteratur har studien visat att den litteratur som erhåller stöd mer gått från, vad Kulturrådet kallar, kvalitetslitteratur till en mer lättillgänglig variant av litteratur. Med hjälp av Hertels modell visas att de stödda titlarna hämtas från det speciallitterära fältet, men även från populärlitterära fält, vilket markerar Kulturrådets förflyttning mot det mer lättillgängliga. Detta är något som biblioteken ser på med blandad förtjusning. För bibliotekets utlåningsstatistik är det positivt men då stödet inte är utformat att stötta litteratur som kan ses som populärlitteratur bör litteratur- och

distributionsstödet omformas eller åtminstone ses över. Frågan om säljande litteratur behöver än mer stöd är återkommande i vår resultatredovisning.

Även om stödet har utvidgats i sitt upptagningsområde inom fälten så tycks det ändå producera en standardisering av litteraturen. Analysen återknyter till Adornos resonemang kring kulturindustrin samt respondenternas intervjusvar, och visar på att det går att se tydliga mönster i utskicken. Stödet reproducerar så att säga sig självt, det nya är det gamla i nytt omslag. Att litteraturen i flera fall nämnts med varumetaforer återkopplar vi till kulturindustrins tes om kulturen som enbart en vara bland andra varor i konsumtionssamhället.

Något som är övergripande är att Kulturrådets intentioner tycks diffusa och utsuddade. Det är biblioteken som ensam tar det slutgiltiga ansvaret över titlarna. Detta beror på ett uteblivet samtal mellan de olika parterna som är inblandade i stödet. Just ett sådant samtal är något som efterfrågas av våra respondenter. Likaså ett informationsmaterial som på ett enkelt sätt skulle kunna marknadsföra böckerna mot biblioteksbesökaren. De tillfrågade bibliotekarierna efterlyser en klarare vägledning från Kulturrådet, förlag och författare i arbetet med dessa böcker, samtidigt som de starkt framhäver sin egen lokala självständighet och självbestämmanderätt.

Käll- och litteraturförteckning

Otryckta källor:

Intervjuer. Ljudupptagningar utförda våren 2007 i författarnas ägo.

Tryckta källor:

Adorno, Theodor W ([1975]1997). *Kulturindustri: en återblick*. Ingår i Furuland, Lars & Svedjedal, Johan (red.). *Litteratursociologi: Texter om litteratur och samhälle*. Lund: Studentlitteratur.

Aronsson, Kerstin, *Rör inte ett vinnande koncept! Det statliga litteraturstödet – underlag till en omvärldsanalys mars 2002*. (2002). På uppdrag av Statens kulturråd.

Boken i tiden: betänkande från utredningen om boken och kulturtidskriften (1997). Stockholm, Fritzes. (Statens offentliga utredningar (SOU), 1997:141).

Bryman, Alan (2002). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.

Burill, John (red.) (1987). *Kritisk teori – en introduktion*. Göteborg: Daidalos.

Bästsäljare och hyllvärmare - Bestånd och utlåning av boktitlar med litteraturstöd 1998-2000 (2002). Rapport från Statens kulturråd 2002:2.

Eklund, Anna (2004). *Populärlitteratur eller populär litteratur – fem svenska folkbiblioteks syn på populärlitteratur*. Borås: Magisteruppsats.

Escarpit, Robert ([1958]1970). *Litteratursociologi*. Stockholm: Wahlström & Widstrand.

Freihow, Halfdan W. (2001). *Den edle hensikt – helliger den midlene?*. Oslo: Norsk Kulturråd.

Gripsrud, Jostein (2002). *Mediekultur, mediesamhälle*. Göteborg: Daidalos.

Hertel, Hans (1997). *Boken i mediasymbiosens tid*. Ingår i Furuland, Lars & Svedjedal, Johan (red.). *Litteratursociologi: Texter om litteratur och samhälle*. Lund: Studentlitteratur.

Horkheimer, Max & Adorno, Theodor W ([1947]1981). *Upplysningens dialektik*. Göteborg: Röda bokförlaget.

Högekultur som subkultur? (2006). Stockholm: Nordstedts akademiska förlag.

Johansson, Anders (2001). *Övertolkningens nödvändighet: Om Adornos litterära essäistik*. Ingår i *Res Publica* 2001:51.

Jonasson, Maria (2007). *Det blir liksom öststat va! ? Om litteraturstödda titlar, förvärv och*

förmedling av skönlitteratur på 5 folkbibliotek. Borås: Magisteruppsats.

Jonsson, Kjell & Öhman, Anders (2000). *Populära fiktioner*, Stockholm: Symposion.

Krogh, Thomas (1993). *Frankfurtskolan – en introduktion*, Uddevalla: Daidalos.

Kvale, Steinar (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Litteraturen och läsandet (1998). Stockholm: Regeringskansliet. (Regeringens proposition, 1997/87:86).

Maiwald, Gunnel & Pettersson, Annette (1998). *Biblioteken och litteraturstödet: Utlån och attityder på tre folkbibliotek*, Borås, Magisteruppsats.

Persson, Magnus (2002). *Kampen om högt och lågt*. Stockholm: Symposion.

Rasti, Damon (2007). *Tjuvlyssnat*. Känguru.

Remissvar på Boken i Tiden (SOU 1997:141): Betänkande från Utredningen om Boken och kulturtidsskriften (1998). Stockholm: Fritzes, Kulturdep., Regeringskansliet. (DS: departementsserien, 1998:18).

Smidt, Jofrid Karner (2002). *Mellom elite og publikum : litterær smak og litteraturformidling blant bibliotekarer i norske folkebibliotek*. Oslo: Det historisk-filosofiske fakultet.

Starrin, Bengt & Svensson, Per-Gunnar (red) (1994). *Kvalitativ metod och vetenskapsteori*. Lund: Studentlitteratur.

Trost, Jan (2005). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.

Vestheim, Geir (2001). *Ni liv: om legitimitet og overlevingssevne i innkjøpsordningane for ny norsk skjønnlitteratur*. Oslo: Norsk Kulturråd.

Elektroniska källor:

Biblioteksforeningen (2007). Fakta om bibliotek. *Biblioteksforeningen*.
http://www.biblioteksforeningen.org/organisation/dokument/pdf/Fakta_bibliotek_8.pdf

Statens kulturråd (2007).Distributionsstöd, *Statens kulturråd*.
http://www.kulturradet.se/templates/KR_Page.aspx?id=1703&epslanguage=SV [2007-11-17]

Statens kulturråd (2007). Information till sökande av litteraturstöd, *Statens kulturråd*.
http://www.kulturradet.se/upload/kr/bidraginformation/littstod_info_sokande_2007.pdf
[2007-12-14].

Statens kulturråd (2007).Kulturrådets arbetsgrupper. *Statens kulturråd*.
http://www.kulturradet.se/templates/KR_Page.aspx?id=1029&epslanguage=SV [2007-11-16]

Statens kulturråd (2007).Litteraturstöd, *Statens kulturråd*.

http://www.kulturradet.se/templates/KR_Page.aspx?id=1822&epslanguage=SV [2007-11-17]

Bilaga

Intervjuguide

Personlig historia med Kur-böcker

Hur ser din kontakt ut med Kur-böckerna?

Vad anser ni är den huvudsakliga avsikten med distributionsstödet?

Hur länge har du arbetat med utskicken och hur har arbetsuppgifterna förändrats genom åren?

Läser ni själva Kur-böcker, hur ofta händer det, hur har denna erfarenhet varit?

Nyfikenhet, lockar Kur-böckerna dig till läsning?

Behandlingsprocess/Arbetsrutin

Hur ser arbetsgången ut när ett utskick når biblioteket? Prioriteringar i arbetsrutinerna.

Hur förhåller det sig med tidsaspekten från när första boken kommer upp på hyllan till den sista, vad beror det på?

Hur sker urvalet av vad som brådskar att komma in i beståndet?

Finns det någon genre inom skönlitteraturen som prioriteras?

Vad händer med de böcker som inte kommer in i beståndet?

Finns det något gemensamt drag för dessa böcker?

Har ni någon siffra på hur många av Kur-böckerna per år som aldrig kommer in i bibliotekets bestånd?

Populär vs kvalitetslitteratur

Vilka faktorer spelar in för att en bok ska lånas ut?

Hur pass användarstyrt är inköpen av litteratur till ert bibliotek?

Har bibliotekets inköp av ny smalare litteratur ändrats med tanke på Kur-böckerna?

Hur definierar ni populär respektive kvalitetslitteratur?

Var passar Kur-böckerna in. Motivera.

Hur tror ni att er litteratursyn om populär- respektive kvalitetslitteratur, samt inköbspolicy, påverkar vilka böcker från Kulturrådet som tar sig in i bibliotekets bestånd?

Vad tycker ni om urvalet som görs av Kulturrådet?

Er syn på svenska debutanter, vilken utsträckning ges dessa böcker plats?

Har biblioteket ett ansvar för den ny litteratur?

Hur ser du på det faktum att stödet ges till etablerade storsäljare som Ranelid, Mankell och Kerstin Ekman?

Finns det titlar bland Kur-böckerna som ni aldrig skulle kunna tänka er att köpa in?

Bibliotekens & kollegors generella syn på Kur-böckerna. Finns diskussionen?

Hur ser ni på bokens status på biblioteken idag?

Hur förhåller sig personalen på ert bibliotek till Kur-böckerna?

Hur tror ni att attityden emot Kur-böckerna ser ut på svenska folkbibliotek?

Talar ni med andra bibliotek om Kur-böckerna och hur ser en sådan diskussion ut?

På vilket sätt kan man få nytta av dessa böcker i bibliotekariens arbete? (Tänker läsfrämjande.)

Marknadsföringen av Kur-böcker

Vilka metoder har prövats för att få ut Kur-böckerna till låntagare?

På vilket sätt märker ni att besökarna känner till Kur-böckerna.

Hur ser läsning och utlåning ut av Kur-böcker på ert bibliotek, nåt som läses mer eller mindre?

Hur marknadsför ni dessa böcker, kan man marknadsföra Kur-böcker på något speciellt vis?

På vilket sätt skulle dessa böcker kunna marknadsföra biblioteket?

Vems ansvar är det att marknadsföra dessa böcker?

Finns det en särskild grupp i länet som ger råd kring dessa böcker?

Hur ser Kulturrådets hjälp ut rent praktiskt?

Dialogen med Kulturrådet

Hur ser er dialog ut med Kulturrådet kring dessa böcker?

Gör ni själva något för att knyta kontakt med Kulturrådet?

Vad skulle man kunna få ut av en sådan dialog?

Hur kan biblioteken stöttas på ett bättre sätt?

Hur mycket känner ni till om Kur-böckerna som kommer till biblioteken, hur får ni tag på denna information, eget aktivt sökande?

Vilka rapporter och vilken information får ni från Kulturrådet som rör Kur-böcker?

I Kulturrådets egen rapport "Bästsäljare eller hyllvärmare" från 2002 blir slutsatsen att beståndet breddas på svenska folkbibliotek i och med distributionsstödet men att många titlar blir så kallade hyllvärmare. Vad tror ni att det beror på och hur definierar ni hyllvärmare?

Finns det några brister i stödets nuvarande form?

Hur skulle stödet kunna se ut för att göra arbetet lättare för er på biblioteket samt nå ut till fler låntagare?

I Norge har de en så kallad pliktperiod när det gäller litteraturstödda böcker, vilket innebär att biblioteken måste ha titlarna i sitt bestånd ett antal år och följs inte detta kan biblioteken bli av med stödet, tror ni att det skulle kunna vara något för Sverige, vilka effekter skulle det få?

Många har åsikter kring Kur-böckerna och hur de skulle kunna komma till bättre gagn för biblioteken. Hur skulle det ideala distributionsstödet se ut?

Vilka förändringar skulle du vilja se?

Det finns de som menar att distributionsstödet är ett stöd som är till för förlagen. Vad anser du om det?

Borde förlagen vara mer delaktiga/ansvariga gentemot biblioteken? (m författarportätt, författarbesök etc.).

Är det något ni vill tillägga innan vi slutar?